NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ŞTIINŢA ŞI ARTA

ABONAMENTUL:
În România un an . . . . . 10 lei
„ şease luni . . . . . 6 „
În toate ţările uniunei poştale un an 12 „
„ „ „ „ şease luni 7 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Bulevardul Ferdinand, 55. — Bucureşti

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR:
C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

UN NUMAR:
25 Bani

Se găseşte cu numărul la principalele librării şi la depozitarii de ziare din ţară

Preţul anunţurilor pe ultima pagină 1/1 pagină: 10 lei.

No. 7. DUMINICĂ 24 MAI 1909 Vol. 6.

SUMARUL

NOUTĂŢI:

Literatura poporanistă înaintea Academiei. — *Revista revistelor.*

POLITICĂ:

N. Cosăcescu. *Românii faţă de criza politică din Ungaria.*

N. Ştefănescu-Iacint. *Eludarea legei învoelilor agricole.*

CHESTIUNI SOCIALE:

A. Leroy-Beaulieu. *Socialismul în străinătate.*

ISTORIE:

Vasile V. Haneş. *Din trecutul cultural al Bucureştilor.*

CRONICA PEDAGOGICĂ:

Z. Bădeanu. *Fapte şi idei.*

LITERATURĂ:

Alfred Tennyson. *Lacrimi, zadarnice lacrimi...*

I. Chiru-Nanov. *Măgura lui Ovedenie.*

NOTE ŞI DISCUŢIUNI:

G. Aslan. *Din mişcarea filosofică.*

Memento. *Un titlu şi o broşură.*

Gh. A. Lefteriu. *Congresul socialist dela St-Etienne.*

NOUTĂŢI

Literatura poporanistă înaintea Academiei

In discursul său de recepţiune, noul membru al Academiei, d. Duiliu Zamfirescu, a preferat să vorbească despre idealul literaturei poporaniste, în loc de a schiţă biografia şi a aduce elogiuri lui Dim. Ollănescu, academicianul căruia d. Zamfirescu îi succedase. Acestei originalităţi a noului membru, datorim noi plăcerea de a fi asistat, în Academie, la desbaterea unui subiect de actualitate.

D. Duiliu Zamfirescu contestă zicătoarea lui V. Alecsandri că „*Românul se naşte poet*". Românul nu se naşte mai poet decât oricare alt neam, zice cu drept cuvânt d. Zamfirescu. Românul este născut prin tradiţie şi prin origină de rassă, conservator şi cu simţ de orientaţiune,—adaogă, poate cu mai puţină dreptate, d. Zamfirescu. Romanii din cari se trage neamul românesc, aveau multe însuşiri, dar numai pe aceea de artist nu.

Literatura care să inspiră şi are ca ideal poezia poporanistă este fără valoare, dacă nu chiar un *non-sens*, accentuiază d. Duiliu Zamfirescu. Poetul Octavian Goga şi însăşi G. Coşbuc, nu au îmbogăţit cu ceva trainic literatura noastră contimporană. Poporul nu are, sufleteşte, *mirajul* care dă inspiraţie artistului; el este preocupat de lucruri banale. Poeziile populare frumoase cum este d ex. *Mioriţa*, culeasă de Alecsandri, nu sunt datorite anonimatului popular, ci unui *aristocrat* genial, rătăcit de sigur printre cei din popor... Aşa d. Zamfirescu.

D. T. Maiorescu care a răspuns d-lui Duiliu Zamfirescu a combătut cu multă ironie teoriile noului academician. Dar argumentele pe care să se sprijine serios o soluţie a acestei discuţiuni nu au fost aduse nici de către D-sa.

Ni se pare, neîndoios, că poezia populară nu merită nici excesul de critică a d-lui Zamfirescu, nici excesul de laudă (subînţeleasă mai mult) a d-lui Maiorescu. Adevărul pare a fi şi aci la mijloc. Forma şi subiectele din literatura poporanistă nu pot ocupă primul plan în literatura unui popor cult, cum se pretinde a fi poporul nostru, dar atât forma cât şi subiectele acestei literaturi pot fi utilizate de artistul de valoare în scopul de a-şi îmbogăţi limba şi a-şi mări sfera motivelor de inspiraţiune. In tot cazul însă, poporanismul este departe de a concretiză idealul pe care îl caută un om cult, din zilele noastre, în literatură.

* * * * * *

Revista revistelor.

Viaţa nouă, 15 Mai, dă în extenso cuvântarea d-lui Dimitrescu-Iaşi, rostită la 9 Mai cor. cu ocazia sărbătorirei a 14-ei aniversări a Fondaţiunei universitare Carol I. D. D. Iaşi a vorbit despre *regele şi poporul român.*—Un foarte important articol al directorului revistei, d. Ovid Densuşianu, în care se precizează direcţiunea literară a *Vieţei noi* şi se condamnă idealul poporanist în literatură. «... ideea ţărănismului în literatură este ceva care nu poate fi pus în aplicare. Nu am negat—cu toate că mi s'a obiectat de mai multe ori aceasta—şi nu voi nega niciodată că citind cineva unele producţiuni populare va puteà găsì pe alocuri nuclive, expresiuni, care să-i sugereze ceva nou, ca idei, ca stil. Dar să susţii că numai prin literatura populară şi numai cu descrieri de ţărani se poate alcătuì o literatură românească, aceasta e o părere care, ca multe altele, nu resistă la cea mai indulgentă critică. Orice s'ar zice, producţiunile noastre populare—chiar doinele, unul din genurile populare cele mai bogate—nu se disting prin o

mare varietate de motive. Orizontul sufletesc din ele este mărginit, incomparabil mai sărac decât cred şi voesc să ne convingă unii. De altfel şi în alte părţi literatura populară nu se ridică prin bogăţii extraordinare. De ce am căutà atunci să ne mai înşelăm cu cuvinte, cu credinţa că asemenea mijloace poetice reduse pot servì ca temei pentru o producţiune literară de ordine mai înaltă?...

Poesia populară—nu numai dela noi, dar şi din alte părţi—nu este o poesie de idei. Dacă admitem că literatura trebue să se alimenteze tot mai mult din idei, aceasta vine iarăşi să vorbească împotriva unei apropieri mai mari—aşa cum au voit-o unii—între poesia cultă şi cea din popor. Astăzi, pretutindeni, atât poeţii cât şi prosatorii simt datoria de a da în operele lor cât mai mult fond superior, fond intelectual, cât mai multe idei. A trecut timpul când un poet se putea mulţumì cu un ciripit uşor sau să stea să privească cum un păianjin îşi ţese pânza. Astăzi poeţii trebue să ia şi ei parte la frământările sufleteşti ale timpului, trebue să lase porţile gândului deschise la toate ideile care stăpânesc lumea.

... Formula noastră literară nu este dintre acelea care mărginesc orizonturile şi îngrădesc talentele; ea cuprinde în ea tot ce vine, pe o cale sau alta, să realiseze frumosul, aşa cum trebue să-l înţelegem, aşa cum credem că e nevoe să fie simţit decât mai mulţi.» —Poesie de Ervin şi o schiţă literară de N. Pora.

Viaţa Românească, Aprilie, pe lângă bucăţile literare semnate de M. Sadoveanu, D. Nanu, Octavian Goga, H Lecca, C. Sandu Aldea, etc. cuprinde: *Accidentele muncii* de N. Petrescu-Comnen. Autorul propune să se vină cu o lege care să oblige pe patroni să-şi asigure personalul în contra accidentelor muncii şi ca aceste asigurări să fie contractate numai cu o anumită categorie de stabilimente, aflate sub controlul permanent al statului.

In jurul unui hrisov de Radu Rosetti. Hrisovul este acel dat de Vodă Grigore Ghika în 30 Sept. 1777, adică cu o zi înaintea uciderei sale, şi prin care să mărească dările ţăranilor moldoveni către boeri. D. Radu Rosetti arată că acest hrisov a fost dat *in extremis* pentru a împăcà pe boerii cei nemulţumiţi şi cari pregăteau detronarea. — Cronică ştiinţifică, cronică externă; cronică veselă; cronică fantezistă; miscellanea; recenzii etc. Relevăm la recenzii o sugestivă caracterizare comparativă a d-lui Titu Maiorescu şi Dobrogeanu-Gherea. Dacă pentru a încheià, zice autorul recenzii, am dori să concretizăm într'o imagină deosebirea dintre d. Maiorescu şi d. Gherea, pe unul l'am asemănà cu o apă de munte, rece şi limpede, îngustă şi curată, adâncă şi mărginită în albia ei pietroasă, iar pe celălalt ca unul din acele mari fluvii ale *Lumei noi*, care în albia lui moale, în pământ nou sau aluvion cară cantităţi imense de apă turbure, plină de mâl, şi se revarsă domol, fecundând câmpii nemărginite.» Recensia este semnată H. S. (Neîndoios H. Sanielevici).

Dunărea de jos, Mai. Actul I (scena 1—4) din *Cid* de Pierre Corneille, tradus în versuri de Gh. Orleanu. Nădăjduim că traducerea începută nu se va opri aci. — D. Traian Alexandrescu figurează intriga unei nuvele pentru a ajunge să-şi plaseze idei în felul celor următoare:

«Cine ar puteà crede că la începutul secolului al douăzecelea se poate găsi un Tribunal ca să acorde 7.000 lei daune unui ţăran schilodit în serviciul statului!

Cu şeapte mii de franci cumperi să tăbăceşti pielea a şeapte sate!

Au dreptate, sigur că au dreptate, gazetele opoziţiei, când spun că «vântul unei anarchii periculoase s'a abătut peste ţara noastră!». Ce figură o să fac eu când o să comunic la minister rezultatul procesului!

Mais tu comprends, acceà ce este mai trist şi mai alarmant e că socialismul s'a întins până şi în justiţie. Să se găsească magistraţi *tellement imbâciles* ca să deà şapte mii de franci pentru un păcătos de ţăran, asta e prea prea...

Hotărât lucru, dragul meu, suntem o ţară pierdută!»

(Talentul d-lui Traian Alexandrescu trebue numai decât monopolizat de *Viaţa Românească)*—Poezii de d-nii Cinariu, C. Z. Buzdugan, F. Botez, etc.

D. Ion Scurtu în **Sămănătorul**, 17 Mai, se ocupă de *„criza" dela Teatrul Naţional.* «Ceeace ne poate interesà pe noi, şi publicul, este numai faptul că se continuă şi'n acest an stagiunea de criză a Teatrului, dar că de astădată vom aveà norocul să vedem răsărind la toamnă, din suferinţele unui Teatru, *două* teatre puse pe întrecere, cu doi directori rivali. Din această făgăduită întrecere nobilă vor puteà să iasă, spre desfătarea publicului de teatru şi spre binele mişcării noastre artistice, două teatre mari şi bune, în locul unuia mare, deşi nu totdeauna bun. Vom avea atunci mulţumirea sufletească, să vedem că lupte şi intrigi uneori cam ignobile, pot duce, sub vraja unei «montări» actoriceşti, la nobile întreceri şi la rezultate binecuvântate».....

In **Revista teologică** din Sibiu pe Aprilie, d. Dr. N. Bălan propunându-şi să răspundă la întrebarea: *este religiunea o invenţie a preoţilor?* ajunge la următoarea încheiere:

«După ce am arătat până la evidenţă cât de absurd e a presupune că preoţii ar fi iscodit religiunea, să ne întrebăm: care poate să fie motivul ce a dat naştere unei asemenea păreri? Fără îndoială motivul principal pentru aceasta avem să-l căutăm în abuzul ce l-au făcut preoţii pe vremuri cu religiunea, întrebuinţând-o spre scopurile lor personale. Degenerând religiunea în mâna unor preoţi nevrednici, într'o afacere de negoţ, uşor s'a ivit în mintea unora părerea, că tot preoţii au şi iscodit-o, ca să tragă foloase pe urma ei. Se ştie doar că şi astăzi nimic nu poate să discrediteze mai uşor prestigiul credinţei în faţa poporului, decât purtarea nevrednică a acelor preoţi, cari abuzează de poziţia lor şi de sfinţenia religiunei. Ce concluziune logică rezultă din această constatare? Aceea, ca preoţii să fie cei dintâi cari să se închine sfinţeniei credinţii, făcându-se propovedduitori ai ei, nu numai cu vorba, ci şi cu fapta, şi mai ales cu fapta.»

In excelenta revistă ştiinţifică de popularizare, **Natura**, pe Mai, articole de d-nii I. Ionescu, Dr. I. Simionescu, G. G. Longinescu, I. Dumitrescu-Buhoci, A. Teodosiu.

Economia naţională, Aprilie, Const. I. Florea: societăţile de ajutor mutual. — Un articol documentat al d-lui inginer Vidraşcu *asupra navigaţiunei comerciale pe Dunăre.* —Cibianu în *cronica parlamentară*: „Sesiunea s'a închis cu obişnuitele formalităţi, votându-se cu iuţeala fulgerului unele proiecte de oarecare importanţă şi altele a căror oportunitate ar fi fost discutabilă. Totul s'a redus la chestiuni de condescendenţe personale şi la.... farse.

....Activitatea parlamentului a fost încordată dar nu în aceiaşi măsură utilă, căci proiecte de legi cum au fost: Reorganizarea ministerului industriei şi comerciului, aceea a ministerului agriculturei şi domeniilor, concedarea exploatărei staţiunilor balneare ale Statului, bugetul Statului şi repartiţia excedentului, concesionarea terenurilor petrolifere ale Statului, etc., au fost votate de expedient, fără discuţiunea care ar fi reclamat-o importanţa cestiunilor pe care aceste proiecte le puneà în discuţiune».

VERAX

POLITICA

ROMÂNII FAȚĂ DE CRIZA POLITICĂ DIN UNGARIA

Ziarele de peste munți ne aduc zilnic știri de consfătuirile pe cari Impăratul le-a avut cu fruntașii politici unguri. M. S. a binevoit a se interesă să afle părerile fiecăruia din acești fruntași. In dorința de a da o soluție și equitabilă și durabilă actualei crize, a ascultat pe fiecare cu răbdare. Iar pentru a înlesni contactul cu acești fruntași politici, M. S. a venit chiar în capitala Ungariei, unde a stat mai multe zile.

E frumos și e perfect constituțional. Dar ceeace nu înțelegem, și ceeace socotim ca nedrept și vexator pentru o mare parte din supușii M. Sale, este că nici unul dintre șefii politici ai naționalităților n'a fost consultat. De ce? Sunt naționalitățile o infimă minoritate? Greșit-au ele cu ceva în contra fidelității și supunerii lor legilor și Impăratului? Și așà de ar fi, întrucât ele se manifestă în luptele politice contrariu tendințelor maghiarilor, sunt adică factori politici ai crizei actuale, tot trebuiau consultate.

De fapt naționalitățile formează împreună un tot care covârșește cu mult poporul maghiar; ba, mai mult, este faptul că chiar în proporție cu una din naționalități, maghiarii nu se ridică cu mult în număr. Dreptul vechii supremații maghiare, adică dreptul istoric nu se mai poate invocà. In lumea modernă dreptul la viață, este mai mare ca toate drepturile; iar drepturile la supremații, sunt resturi ale unor timpuri barbare cari nu mai pot trăi astăzi.

Pentru imperiu ca și pentru Impărat supușii sunt deopotrivă în drepturi și datorii; de aceia ni se pare foarte curioasă și nelămurită situația ce se creiază naționalităților din regatul ungar. Se poate că M. S. Impăratul socotește starea de fapt, ca stare de drept; ungurii având conducerea politică de fapt, sunt socotiți ca singurii factori politici de drept; iar naționalitățile rămân a-și valorà drepturile lor în interior față de ce le acordă Ungurii. Aceasta însemnează aservirea lor Ungurilor. Se pare însă că M. S, Impăratului îi este mai ușor de domnit peste un singur neam, și indiferent care; omogenitatea neamurilor este o înlesnire a Domniei.

Multă vreme Românii au crezut în interesul ce le poartă Impăratul și în amintirea evenimentelor dela 48. Atunci însă interesele împăratului erau în concordanță cu cele românești; dar de atunci ele s'au schimbat. Ceeace rămâne românilor este alianța lor cu celelalte neamuri unite în contra supremații maghiare.

Dar la nevoile ce au Românii din Ungaria avem noi putința a-i ajutà? Ce am făcut pentru ei până acum și ce putem face?

Mai întâi să recunoaștem un adevăr care pare foarte ignorat la noi; anume că multe din necazurile ce îndură Românii din Ungaria sunt și din pricina noastră, deși fără voia și fără știința noastră.

In adevăr, faptul existenței noastre ca popor independent, aci în coasta Austriei și în imediat contact cu Românii din imperiu, a inspirat în totdeauna teama că aceștia vor gravità în afară spre noi. Desvoltarea unui stat român independent, cu o populație de 6 milioane, în imediata atingere cu cele 3 milioane de Românidin Ungaria, a putut firește să nască bănuiala, mai cu seamă la curtea împărătească, că simpatia și gândul Românilor din imperiu se îndreaptă spre regatul vecin socotit ca al lor, privit ca țara lor. Aceasta a fost desigur judecata ce se făcea și se face încă, la Curtea împărătească; de aceia s'a dat Ungurilor mână liberă a face ce vor; de aceia s'a menținut și se menține supremația lor peste celelalte neamuri. Și este o greșală mare; căci dacă naționalitățile din Ungaria: slavi și români, îndreaptă privirile în afară, către frații de sânge, este tocmai din pricina persecuțiilor. Nimeni nu fuge de bine.

Este o teamă zadarnică aceia că noi avem gânduri serioase de cucerirea Transilvaniei. In țara românească se recunoaște astăzi că pentru noi cea mai mare garanție ar fi să avem lângă noi o Austrie federalizată, o Austrie în care neamurile ce o locuesc să trăiască în bună armonie. Către această formă se îndreaptă Austria cu toată opunerea Ungurilor; și de o așà putere ne vom putea alăturà și noi ca vecini și amici.

La Pesta și Viena se caută și se prețuește prietenia noastră și folosul ce putem aduce atât economicește cât și politic este; dar se continuă nedreptatea și tirania în contra Românilor din imperiu. Procesele de presă se țin lanț și sunt judecate nu de lege ci de dușmani: toți sunt condamnați la pedepse și amenzi. Se fac și se impun legi cari revoltă pe om, legi speciale cu tendința de a-i aservì pe calea culturală și chiar pe cea bisericească. Nu e lupta egală, fiindcă unii au puterea, iar ceilalți numai răbdarea și supunerea. Sunt fapte revoltătoare, cum este bunăoară condamnarea d-nei Anuța Vlad, soția distinsului patriot Vlad, fapt unic în lumea întreagă și revoltător. Ce facem însă noi, și ce putem face? Avem vr'un drept a ne amestecà și vr'un mijloc a o face?

Este limpede că Austro-Ungaria are interes să cultive prietenia noastră economică și politică; dar în ace laș timp urmărește complecta asimilare a Românilor din Ungaria. In timpul expoziției am avut prilejul a vorbì cu mai mulți unguri, unii cu situații înalte în țara lor; și toți erau de acord în a recunoaște că cele două neamuri: ungurii și românii, sunt străine în aceste părți ale Europei și înconjurate de slavi și de germani; că prin urmare suntem avizați a trăi în bună înțelegere și a lucrà la a strânge mai mult relațiunile dintre noi. Indată însă ce puneam în chestie neamul românesc, nu numai țara românească, le piereà orice prietenie. Nici nu vreà să steà de vorbă, dacă li se puneà cea mai mică condiție în favoarea Românilór din Ungaria. Acești cetățeni ai Ungariei sunt pentru ei condamnați a pierì ca neam românesc, și nu ne dà voie nici să discutăm.

Prin urmare n'avem nimic de așteptat dela bunăvoința Maghiarilor, nimic dela prietenia Impăratului; dar avem putința a pune condiții și a lucrà la noi în țară. Cine are interes de noi, cine caută prietenia noastră, trebue să ne facă concesii cari să satisfacă interesele noastre și materiale și politice. La noi acasă putem intervenì; dar pentru asta trebue să avem cu

ragiul şi educaţia cetăţenească: trebue să ştim susţine şi impune chiar guvernelor noastre linia de purtare faţă de vecini.

Este însă la noi o indiferenţă orientală; o becisnicie de inconştienţi. Cele mai revoltătoare nedreptăţi trec neobservate; abia se ridică câteva glasuri de protestare din partea unui număr restrâns de oameni cu inimă şi cu minte; restul este massă inertă, căreia trebue să-i facem educaţia dreptului şi datoriei sale, educaţia solidarităţii de neam. Să se scrie continuu, să se vorbească continuu; iată ce avem de făcut pentru cei mulţi.

Dacă ne întoarcem la cei puţini, la oameni noştrii politici, găsim un fel de diplomaţie care frizează laşitatea; căci ei suferă fără să protesteze nu numai nedreptăţile ce se fac Românilor din imperiul Austro-Ungar, dar necuviinţele şi vexacţiunile ce ni se fac nouă. Aşă bunăoară toate gazetele, revistele şi orice fel de scrieri ale noaste sunt oprite a intrà în Transilvania; nouă ni s'a tăiat de mai mulţi ani orice legătură culturală cu cei din Austro-Ungaria; orice schimb de idei cu ei. Nici într'o ţară din lume, afară poate de Rusia, nu mai există o asemenea măsură barbară.

Şi câte mijloace nu încercau gazetele şi revistele noastre pentru a puteà pătrunde la cei câţiva abonaţi din Transilvania?

Nu este aceasta o măsură vexatoare contra căreia avem dreptul a protesta? Nimeni n'a suflat un cuvânt; iar cărţile şi revistele ungureşti invadează oraşele noastre în cea mai mare libertate. In fiecare cartier al Bucureştiului s'a ridicat câte o şcoală ungurească, unde se învaţă ce Ungurii vor şi în ce limbă vor. In fiecare zi trec pe lângă o şcoală din cartierul meu şi auzind pe copii vorbind ungureşte mă gândesc la siluirile ce se fac şcolilor din Transilvania, în scopul de a goni limba românească şi a o înlocuì cu cea maghiară.

Să recunoaştem dar că vrem să răspundem cu supunere la impunere.

Avem în faţa noastră un popor duşmănos pe care trebue să-l silim a se purtà cu noi în chip civilizat. Trebue să ne impunem pentru a fi respectaţi şi pentru aceasta avem destule mijloace. Înţelegem mijloacele ce sunt în puterea noastră; nu înţelegem întruniri sgomotoase cari să se termine cu spargeri de geamuri sau de capete. Să luăm exemplu dela Turci cari au boicotat mărfurile austriace până i-au silit pe Austriaci să se înţeleagă cu binele. Putem impune guvernelor noastre o linie de conduită mai energică şi mai demnă. Iată ce putem face în sprijinul Românilor din Ungaria şi ce avem dreptul a face aci la noi acasă.

N. COSĂCESCU.

ELUDAREA LEGEI INVOELILOR AGRICOLE

Cu toată discuţiunea care a urmat până în prezent în jurul aplicării legei învoelilor agricole, şi cu toate modificările aduse, făcând abstracţie de resentimentele celor interesaţi şi de calculele politicianilor, e necesar să ne dăm seama, privitor la punctele sale esenţiale, de puterea sa de aplicabilitate, potrivit rezultatelor date, şi aceasta mai cu seamă faţă de condùita ce au avut-o cei chemaţi să o aplice.

Cu această ocaziune nu putem trece cu vederea că au fost proprietari şi arendaşi care au avut bună-voinţă pentru noua lege, şi nu ezităm a afirmà că atunci dispoziţiunile sale nu au fost atât de lipsite de rezultat ca în cazul când dorinţa ilicită de câştig a întunecat şi mai mult bunele'i intenţiuni.

Ceea ce ţinem însă să constatăm dintr'un început este că legea învoelilor agricole nu a dat rezultatele aşteptate nu numai din cauza imperfecţiunii şi nepotrivirii concepţiunii sale cu vechile uzuri, cât şi din cauza eludării operate de către cei interesaţi. Şi această chestiune voim să o facem evidentă.

*

Cele mai importante inovaţiuni ale actualei legi a învoelilor agricole şi cele mai discutate în acelaş timp, sunt cele prevăzute de art. 65 din această lege.

Să cercetăm, prin urmare, întru cât s'a aplicat acest articol, care sunt roadele sale şi întru cât s'a putut eludà.

Art. 65 prevede că se înfiinţează în fiecare judeţ o Comisiune regională ale cărei atribuţiuni sunt să constate pe regiuni: *a)* Limitele între care au variat preţurile în momentul muncilor în ultimii trei ani, şi pe această bază va fixa preţurile sub care nu se vor puteà face învoelile contractuale; *b)* Cantitatea diferitelor munci ce se pot executà într'o singură zi de către un bărbat, o femee, sau de către minori; *c)* Preţurile peste care nu se poate ridicà arendarea pământurilor în bani precum şi dijma cea mai mare ce se poate luà; *d)* Preţurile maxime de păşunat pe cap de vită şi pe hectar, precum şi numărul vitelor ce pot intrà la hectar, ţinându-se seamă de calitatea pământului de islaz.. etc.

Comisiunea regională, prin urmare, potrivit art. 65 alin. c. stabileşte preţurile peste cari nu se poate ridicà arendarea pământurilor în bani, precum şi dijma cea mai ridicată ce se poate luà, lăsând părţilor facultatea de-a alege între a contractà în bani sau în dijmă.

Deosebirea însă din punctul de vedere al profitului realizat de arendaş faţă de aceste mijloace diferite de a contractà cu sătenii, este însemnată. Aşa bunăoară dacă arendaşul a luat pământul cu arendă de la proprietar pe preţul de 11 lei pogonul (Judeţul Covurlui), în cazul când îl va da săteanului cu 21 fr. pogonul, după cum a stabilit comisiunea regională, va realizà un câştig de 10 lei de pogon; făcând însă învoiala în dijmă, cum comisiunea regională a stabilit ca dijma cea mai ridicată ce se poate luà este din cinci părţi două pentru arendaş, va obţine un beneficiu de 40 lei de pogon în loc de 10, calculat câte una sută de lei de fiecare pogon, pentru cele două pogoane lucrate de săteni. Faţă cu această dispoziţiune, constatăm că ce mai mulţi arendaşi au început să facă arendările în dijmă.

Dar se va puteà observà că chiar cu sistemul acesta, admiţând că arendaşii vor arendà numai în dijmă pământurile lor, sătenilor, cum Comisiunea regională în temeiul art. 65 al. c, fixează maximul acestei dijme, aceasta încă constitue un avantaj pentru săteni, punându-i într cât-va la adăpostul speculaţiunilor de mai înainte.

In practică e netăgăduit că din restricţiunea maximului de dijmă, chiar în împrejurările acestea, au re-

zultat oarecare beneficii pentru săteni, şi trebue să recunoaştem că aceasta este una din prea puţinele inovaţiuni ale actualei legi menită să aducă foloase muncitorilor de pământ, cu toată pornirea celor interesaţi care în zadar au căutat să ne convingă că această dispoziţiune atinge principiul libertăţii convenţiunilor.

Totuşi, prohibiţiunea de dijmă la tarla a început să se eludeze.

Ştim că faţă cu speculaţiunea care se făceà sub vechia legiuire cu aşà zisa «dijmă la tarlà» s'a introdus în actuala lege a învoelilor agricole art. 2 care prevede că:

«Este oprită învoiala cu muncă la tarlà, adică obligaţiunea ţăranului de a cultivà pentru o anumită întindere de pământ, în folosul său, altă întindere de pământ, în folosul proprietarului sau arendaşului.

Singura dijmă îngăduită este dijma deavalma. Prin dijmă deavalma se înţelege proporţia în care se împarte recolta, când proprietarul sau arendaşul dă pământul, iar ţăranul munca, fără alte obligaţii (ruşfet). Plata prin muncă a banilor datoriţi pentru arendare de pământuri nu se poate face decât în baza unui contract deosebit, cum se prevede la art. 1 alin. c».

Intr'adevăr, sub vechia alcătuire proprietarii sau arendaşii delăsau muncitorilor de pământ în schimbul culturii pe care aceştia trebuià să o facă pe porţiuni determinate din pământul lor, după învoială, câte o porţiune de pământ inferioară ca valoare productivă şi pe care sătenii nu aveau posibilitatea să şi-o cultive, întrucât la timpul potrivit muncilor erau obligaţi să le presteze în prim rând celor în drept.

S'a zis în schimb însă că dijma la tarlà oferă, — bine înţeles proprietarilor şi arendaşilor — avantajul să poată face o muncă şi la timp şi raţională, fiindcă pe lângă muncile prestate faţă cu porţiunea de pământ a acestora, proprietarii şi arendaşii pot să facă în bani celelalte munci raţionale, cum sunt: plivitul, sulfatatul, tăvălucitul, îngrăşământul chimic, etc. Nu tot aşà e însă pentru săteni, faţă de care constatăm că acolo unde prohibiţiunea dijmei la tarlà nu se eludează, precum şi unde ruşfeturile s'au înlăturat, ei dau mulţumire pentru noua dispoziţiune a legii.

Cum se operează eludarea?

Am văzut din cuprinderea art. 3, pe care l-am reprodus, în ce consistă dijma la tarlà. Ultimul aliniat al acestui articol înfiesneşte însăşi eludarea sa.

Intr'adevăr, în loc ca pentru constituirea dijmei la tarlà să se facă un singur contract cum se petreceà mai înainte, acum se fac două contracte deosebite de învoeli agricole în chipul următor: printr'unul se prevede că proprietarul sau arendaşul dă unor săteni cu arendă în bani, pământuri (s. ex. câte 4 hectare de fiecare săteán) cu preţul de .... pe hectar în marginile fixate de comisiunea regională, şi că arenda datorită de fiecare satean înparte o va plăti pentru pământul ce se va fi cultivat cu grâu, prin muncă în natură, în proporţie egală pentru toate muncile cari constituesc munca complectă a grâului, după cum s'a angajat prin deosebit contract, — şi pentru pământul ce va fi cultivat cu porumb, prin muncă în natură în proporţie egală pentru toate muncile cari constituiesc munca complectă a porumbului cum s'a angajat prin deosebit contract; (Art. 3 ultim aliniat precum şi Monit. Oficial No. 18 din 11 Noembre 1908), iar prin al doilea contract, aceiaşi săteni se obligă să-i facă proprietarului sau arendaşului diferite munci anume prevăzute printr'însul (s. ex. fiecare sătean să facă toate muncile pentru câte 3 hectare) la vremea prielnică la fiecare din ele, îndată ce vor fi vestiţi prin administratorul plăşii sau oamenii săi de serviciu. Contractul mai adaogă că în socoteala preţului muncilor pe cari sătenii s'au învoit să le facă, fiecare dintre săteni au primit diferite sume de bani, cari s'au trecut în livretul fiecăruia de munci agricole precum şi în dreptul numelui fiecăruia din tabloul ce face parte din contract, etc.

Astfel s'au operat eludarea prohibiţiunei la tarlà, în puţine localităţi, este adevărat, dar regretabil că ea s'a conceput de către proprietari inteligenţi şi cari au contribuit la alcătuirea reformelor agrare.

După art. 65 alin. a, Comisiunea regională mai constată pe regiuni şi limitele între care au variat preţurile în momentul muncilor în ultimii trei ani şi că pe această bază va fixà preţurile sub care nu se vor puteà face învoelile contractuale».

Prevederile acestui alin. se eludează în parte prin dispoziţiunile art. 36, care stabileşte că: «stipulaţiunile legii de faţă în ce priveşte învoelile agricole arătate la art. 1 alin. c, se aplică numai ţăranilor învoiţi, cel puţin cu 30 zile înainte de începerea muncii în localitate. *Aceste stipulaţiuni nu privesc pe muncitorii streini nici pe cei români, învoiţi în timpul muncii*».

Astfel stipulaţiunile legei învoelilor agricole arătate la art. 1 alin. c, şi implicit dispoziţiunea care statorniceşte minimum de salar, aplicându-se numai ţăranilor învoiţi cu cel puţin 30 zile înainte de începerea muncii respective, a urmat că o serie de munci, precum: cositul, seceratul, culesul, etc. s'au făcut tot după vechiul sistem şi în dauna tuturor noilor dispoziţiuni.

Tot în temeiul art. 65 alin. d, Comisiunea regională mai stabileşte şi preţurile maxime de păşunat pe cap de vită şi pe hectar, precum şi numărul vitelor ce pot intrà la hectar, ţinându-se seamă de calitatea pământului de islaz».

In acest sens s'a întâmplat ca Comisiunea regională să fixeze în unele localităţi ca preţ maxim pentru păşunat suma de lei 14 de pogon, acolo unde anterior actualei legi se plăteà numai 10 lei, şi aceasta încă fără avantajul păscutului în mirişti.

Intr'adevăr, prin desfiinţarea ultimei dispoziţiuni a art. 65 din legea dela 1907, care prevedeà că în ceace priveşte păşunarea miriştelor şi porumbiştelor, ţăranii să aibă dreptul la păşunat în proporţiune cu partea ce-i revine fiecăruia, s'a revenit la vechiul sistem, cu deosibirea că preţurile maxime de păşunat pentru imaşuri odată stabilite de comisia regională, rămâne ca săteanul să contracteze cu proprietarul sau arendaşul o nouă învoială cu un nou preţ în ceace priveşte păşunatul miriştelor şi porumbiştelor.

Nu tăgăduim că bine s'a procedat desfiinţându-se vechia dispoziţiune finală a art. 65, totuşi în vederea că în unele localităţi, potrivit unui vechiu şi fericit uz,

sătenii în comptul unei singure plăți făcute pentru imaș aveau dreptul și la păşunatul mirиștilor și porumbiștelor; ar fi de dorit,—pentru că se abuzează încă de nevoile sătenilor, iar obligativitatea dării islazurilor a fost trecută la uitare —ca cel puțin să devină acest uz obligatoriu, în sensul ca în comptul prețului plătit odată de sătean pentru imaș, conform celor hotărîte de comisiunea regională, acesta să aibă dreptul și la păşunatul mirиștelor și porumbiștelor.

Comisiunea regională stabilește apoi numărul vitelor cari să pască la hectar după regiuni. Așà că acolo unde s'a stabilit s. ex. 4 vite la hectar, a fost cu totul insuficient.

In general, cercetând rezultatele practice ale legii învoelilor privitoare la imașuri, constatăm că noile dispozițiuni constituesc pentru săteni cea mai nereușită concepțiune a actualei legi agrare. Și dacă mai adăogăm la aceasta și nelămurirea în care a lăsat această mare chestiune interesele sătenilor prin însăși statornicirea facultativă a dării islazurilor, ne putem da seama de ce atâta neîncredere s'a manifestat față de aplicarea noilor prevederi.

In sfârșit, ar mai trebuì limpezită și chestiunea diminuării profitului arendașului în urma aplicării noei legi agrare, căci acolo unde ea nu se eludează, iar moșia este exploatată prin arendaș, acesta suferă o reducere din câștigul pe care 'l avea sub vechia alcătuire, câștig în definitiv nejustificat cu nimic spre a fi menajat și sub actuala lege, dar față cu împrejurarea că puțini arendași au căutat să beneficieze de modificările aduse art. 65 prin legea din 22 Aprilie 1908 în senzul de a rezilià contractele cu proprietarii, în cazul anume determinat, precum și față cu împrejurarea că reducerea ce o suferă arendașul o va trece tot asupra sătenilor sub forma de eludare a legii, rămâne de discutat dacă la această reducere din câștigul arendașului nu trebue să contribue și proprietarul, în cazul când trebue recunoscut că e de interes economic ca arendașul să fie neapărat menținut, precum și în cazul când s'ar găsì (și nu înțelegem pentru ce nu) că obștiile sătești nu oferă garanții îndestulătoare pentru arendășie în general.

Astfel, câte-va îndreptări, potrivit observațiunilor făcute în chiar spiritul legii, trebuesc făcute actualei legi a învoelilor agricole, cu credința că nu acestea sunt cele după urmă.

De altfel recunoaștem că îndreptări mari ar trebuì aduse în primul rând înclinărilor oamenilor noștri și în special celor chemați să aplice legile agrare, dar cum imposibilitatea aceasta e dovedită, ne rămâne nădejdea la legi cât mai severe și aproape de adevăr.

N. ȘTEFĂNESCU-IACINT.

BIBLIOGRAFIE

Dr. A. Șaabner-Tuduri. Stațiunile balneare și climaterice din România, raport Buc. 1909.

G. Côriolan Petru Rareș înainte de urcarea sa pe tron și Petru Pribeagul Buc: 1909

V I. Radu. La loi sur les contrats agricoles en Roumanie (în revista: *Questions pratiques de législation ouvrière et d'économie sociale* Janvier — Fevrier 1909).

CHESTIUNI SOCIALE

SOCIALISMUL IN STRĂINĂTATE

Sub acest titlu librăria Alcan a pus în vânzare o lucrare datorită colaborării d-lor J. Bourdeau, A. Tardieu, G. L. Jaray, J Bardoux, Isambert, Gidel, Marvaud, Renou, Garal și Motta. D-l Anatole Leroy-Beaulieu a scris pentru acest volum o interesantă prefață, pe care o dăm în traducere.

Volumul ce-mi permit a recomandà publicului conține studii asupra socialismului din principalele State din Europa, Asia, America. Aceasta ar fi de ajuns pentru a atrage atenția acelora dintre compatrioții noștrii, cari se ocupă de marile probleme contemporane. Studierea socialismului, în atâtea țări de odată, arătarea originei tendințelor și caracterului lui la popoare atât de deosebite, ar fi fost chiar pentru cel mai bine informat și cel mai laborios dintre scriitori o întreprindere peste puterile unui singur om. De aceea volumul de față e opera colectivă a scriitorilor de seamă francezi sau străini, cari s'au asociat în acest scop. Aproape toți sunt cunoscuți autori de opere importante; faima celor mai mulți a trecut dincolo de hotare. Fiecare s'a ocupat în acest volum de țara pe care o cunoșteà, de chestiunile pe cari a putut să le studieze la fața locului. Fiece capitol e deci o operă de prima însemnătate, prezentând toate garanțiile de capacitate și pricepere.

Deși datorit colaborării mai multor asociați, acest volum nu-i lipsit pentru aceasta —cu toată varietatea sa— de o reală unitate. Autorii, cari l-au scris, n'au fost reuniți la întâmplare; ei se cunosc, au fost la aceiași școală, se inspiră din aceleași principii, au aceiași metodă. Aproape toți sunt profesori sau vechi elevi ai școalei noastre de Științe politice.

Toți sunt iubitori de adevăr și au simțul realității; tuturor le place precizia și claritatea, căutând cu minuțiozitate să noteze faptele, să le orânduiască, cercetând cauzele, înlănțuirea și consecințele lor. Ei știu că în științele sociale ca și în cele naturale, nu-i decât o metodă științifică, aceea a observației. Știu, de asemenea, că pentru a pricepe faptele contemporane, și pentru a scrì istoria lucrurilor cari s'au petrecut ieri sau astăzi trebue să aplici prezentului metoda istorică și pe cât este cu putință, procedeurile pe cari istoricul le întrebuințează pentru trecut, observând cu aceiași scrupulozitate, păstrarea adevărului și imparțialitatea.

Aceasta ar părea anevoios pentru chestiunile vitale cari pasionează pe contemporanii noștrii, totuși aceste probleme atât de grele par mai ușoare când le cercetezi în afară, în străinătate, când le consideri la alții și nu le mai privești la noi! Indepărtarea în spațiu echivalează uneori cu depărtarea în timp. Acesta-i unul din principalele foloase ale metodei comparative și unul din motivele pentru cari nu ne mulțumim numai cu întrebuințarea ei în învățământ, ci o și recomandăm tuturor elevilor.

Prea mulți dintre compatrioții noștrii nu cunosc decât Franța, se mărginesc cu cercetări numai la ea. Orizontul lor se întinde până la hotare. Vederile lor sociale sau politice nu-s numai strâmte, dar sunt chiar falșe. Francezii cari se mărginesc la limitele Franței nu pot să

priccapă ce se petrece în Franța. Ei nu pot să înțeleagă rostul marelor probleme sociale contemporane; nu le simt nici varietatea, nici puterea de temut. Sunt înclinați a considerà ca cevà particular Franței, ca o consecință a regimului nostru politic și a formei noastre de guvernământ, mișcările sociale cari se agită aproape deopotrivă la toate popoarele civilizate și cari îi împinge pe toți la o laltă în aceiași direcție. Or, aceasta se întâmplă mai ales cu socialismul și proletariatul european. Pentru a le urmări evoluția, a-le prinde cauzele și a le aprecià mersul, pentru a le observà forța și a le măsurà avântul, pentru a le socotì succesele și a prevede isbânzile și învingerile, trebue să le cercetezi în același timp în diferitele state ale Europei și universului. Aceasta, pentrucă nu numai democrația noastră franceză, ci întreaga lume contemporană, cât este de vastă, pare că lucrează pentru o nouă stare socială.

Se vorbește mult azi și cu multă dreptate de politica omenirii. Dar e un lucru care se uită adesea, anume că nu s'a lărgit într'atât numai câmpul politicei streine dar și acel al politicei interne și mai ales al politicei sociale. Politica internă, mărginită altă dată în cadrele naționale, ia parte acum la vederi și interese noi, depășind granițele Statelor și luând astfel un aspect internațional. Popoarele animate de aspirații identice și de pasiuni asemănătoare se privesc cu o curiozitate crescândă, întrebându-se și însemnându-se reciproc, atrăgându-se și imitându-se din ce în ce mai mult între ele.

Din impulsiunea democrației și din îndemnul proletariatului, se nasc noi chestiuni în cele mai multe state; probleme necunoscute în trecut se ridică imperioase atât în monarhii cât și în republici.

Pretutindeni massa populației animată de aceiași pasiune, pare că e dusă de acelaș curent spre un acelaș ideal. Pentru popor, după cum s'a observat adesea, socialismul a devenit o nouă religie care-și are profeții săi, dogmele și credincioșii săi fanatici; o religie care se găsește încă în toată puterea tinereței și în toată adorarea credinței. Această religie propovăduită în acelaș timp la toate națiunile, are mii și mii de credincioși zeloși cari așteaptă dela revoluțiile viitoare, întronarea unui paradis umanitar sub suveranitatea proletariatului.

Astfel privit, socialismul dă politicei contemporane și lumei moderne o unitate care nu se poate asemănà de cât cu aceia a epocelor de unitate religioasă.

Dar credințele și speranțele cari îndeamnă massele poporului să urmărească pe noii apostoli, par numai că-s peste tot identice; o religie nouă, pătrunzând în ținuturi deosebite, ia forme și aspecte diferite, după condițiile materiale și morale, după tradițiile, spiritul și caracterul diferitelor popoare. Astfel, s'ar puteà spune că sunt atâtea feluri de socialism câte națiuni sunt. Socialismul, întocmai ca o religie care tinde să fie universală, zadarnic declară că este internațional, de geaba trece granițele, căutând să le înlăture; suferă, fără să vrea, influența obiceiurilor, a instituțiilor și temperamentului popoarelor, care-l îmbrățișează. Acesta e unul din adevărurile cari se desprind din această carte.

«Internaționalist în principiu, socialismul rămâne național prin chipul său de a pricepe și a aplicà doctrina comună, așà, în cât, cu toate sforțările făcute pentru a păstrà unitatea dogmei, se găsesc în sânul său aproape tot atâtea biserici câte popoare și națiuni sunt.

«Soarta viitoare a Statelor poate să atârne dela aceste deosebiri. Dacă e învederat că orice victorie a socialismului tinde la micșorarea veniturilor financiare și a forțelor militare dintr'un stat, succesele proletariatului pot aveà asupra soartei diferitelor țări rezultate deosebite, după cum proletariatul se lasă a fi condus mai mult sau mai puțin spre internaționalism, antimilitarism, antipatriotism. Or, ancheta rezumată în «socialismul în străinătate» arată că, în această privință, sunt mari deosebirile dintre diferite țări. Proletariatul contemporan nu este peste tot acelaș. Prin urmare, dacă sunt țări în care chiar triumful socialismului ar pune în pericol soarta statului și existența națiunei, sunt altele în care asemenea primejdii nu-s de temut. Admițând chiar, ceea ce este încă un secret al viitorului, că socialismul trebue până la urmă să învingă totul, popoarele doritoare să-și păstreze independența națională trebue să fie cu băgare de seamă să dezarmeze cele dintâi. Sunt împrejurări în care e primejdios a fi în fruntea rivalilor; cum n'o să fie oare aceasta adevărat pentru fuga după necunoscut la care socialismul împinge popoarele moderne?

A. LEROY-BEAULIEU

ISTORIE

DIN TRECUTUL CULTURAL AL BUCUREȘTILOR

— Școala românească între 1800—1860 —

Din întunerecul secolului al XVIII-lea, în care Bucureștii apăreà ca un oraș grecesc, întru cât tot ce erà mai ales în populațiunea românească se identificase ca cultură cu urmașii vechilor Elini, de-abià dacă se mai desprinde câte o licărire de lumină — câte o școală de-a noastră. In jurul unei biserici și sub îngrijirea unei epitropii de-abià dacă se mai auzeà câte un dascăl mai învățat silabisind literile vechi copiilor ce-l ascultau cu gura căscată, sgrebuliți de frig și de frică; alături — în prăvălioara vreunui breslaș — încă se învățà puțină carte, mai totdeauna românește, fiindcă în românește se făceau toate scrisurile în cancelaria stărostiilor de bresle.

Pe lângă înfloritoarea școală grecească dela Sf. Sava, pe lângă școala la fel dela Domnița Bălașa, numai la Sf. Gheorghe ăl vechiu se auzià învățându-se românește cu litere slavone; acesta erà singurul și principalul izvor de lumină al Românilor din București pe la începutul secolului trecut. N'au lipsit firește Domnitori cari să se intereseze și de școala românească. Pe lângă privilegiile și scutirile pe cari Constantin Ipsilante le dă dascălului Chiriță, cunoscutul scriitor de hrisoave domnești de pe atunci, «dascăl slavonesc și românesc», cât și ipodidascalului său, «ca să-și vadă în liniște de școală», pe lângă scutirile și milele pe care pe la 1813 Caragea le dă aceluiaș Chiriță și altora în vederea

progresului lor în apostolia învățăturii, se iau măsuri de ordin superior, de organizarea școalei și în special a gimnaziilor... Păcat numai că această superioară învățătură se făceà numai în grecește.

... Pe de lături se ridicau, fricoase și umile, școlile românești dela Udricani, Sf. Gheorghe și Colțea, fără cursuri faimoase, fără clase încăpătoare, nici chiar neîncăpătoare...

«Școala dela Udricani, școală sub albastrul cerului, pe prispa bisericii, unde când ploua, copiii se grămădiau în odaia târcovnicului jos pe cărămizi, sau în clopotnițe»...

Iar dascălul, plătit în cazul cel mai bun 20 parale (40 bani) de copil pe lună, plus tain de mălaiu, de fasole și de lemne, își puneà sufletul pentru învățarea copiilor în slovele bisericești.

O școală grecească în floare, o neîntocmită școală românească, aceasta erà situațiunea când în 1816 vine Lazăr. El a sosit tocmai în momentul când atâtea inimi trebuiau însuflețite, atâtea minți deșteptate — el a sosit în momentul redeșteptării naționale. I se învoì deschiderea — chiar în localul vechei școli grecești dela Sf. Sava — a unei școli românești «de deosebite învățături și științi predate Românilor în limba lor». El face o școală după sistemul european, dând locul cuvenit și științelor. Toți elevii dela primitivele școli românești precum și mulți tineri de inimă dela școala grecească ca Eufrosin Poteca și Simeon Marcovici, vin alături de Lazăr. Erà atâta inimă, atâta zel în învățăturile lui, le înălțase într'atâta sufletele acest isvor de mulțumire încât o bună parte din școlarii lui au trecut în străinătate să guste mai mult această nouă viață, necunoscută lor până atunci; alții — fie dascăli, fie ucenici — dela școala lui Lazăr intrară în șirurile lui Tudor Vladimirescu, când la 1821, din cauza revoluțiunii, școala le fu închisă și marele dascăl isgonit.

Deși faptul acesta a determinat pe mulți să zică: «Intru ale sale au venit și ai săi nu l-au cunoscut», urmările ce au provocat învățăturile lui Lazăr pentru cultura românească au schimbat zicătoarea: «Ai săi l-au cunoscut și l-au urmat».

Șapte ani de întunerec și de risipă urmară după 1821; numai din când în când școalele mai dau semn de viață. In reînoita școală românească dela Sf. Sava vine la 1825, ca demn urmaș al acelui demn părinte, I. Eliad. Învățătura își cere anume drepturi uitate, și deocamdată: o pregătire specială pentru propagatorii credinței — ca urmare un început de seminar la mon. Antim; și o desvoltare a gustului pentru muzica bisericească — ca urmare patru dascăli, plătiți de stat, ca să facă fiecare la el acasă școală de muzică. Dar împrejurările vitrege se opun: în 1828, școala dela Sf. Sava e închisă și transportată în cazarmă pentru armata de ocupațiune — cea rusească.

Evenimentele se scurg, și o altă epocă de speranțe se deschide școalei din București. Cu schimbările ce se aduc în politica principatelor, 1830, cu schimbările oamenilor și a stării de lucruri din nainte, școala românească găsește în Kisselef un protector distins. Acesta se ocupă cu organizarea învățământului, căutând mijloacele cele mai bune de a câștigà vremea ce s'a pierdut din pricina încetării învățăturii înaintea sa. Intru cât apoi acelaș lucru se accentuează în regulamentul organic, recunoscându-se limba românească ca limbă a statului, a bisericii și a justiției, se întărià astfel necesitatea școalei românești.

Intr'un moment când dorul de limbă și de neam bătea cu putere în piepturi, când și societatea și școala au ca notă caracteristică «naționalismul», când amorțind cultura grecească se auziau versurile patriotice ale logofătului Ioan Văcărescu și ale lui Cârlova, iar în școală cuvintele însuflețitoare ale unor Eufrosin Poteca și Simeon Marcovici, ivirea unui bărbat atât de liberal ca Kisselef fu o minune. In consecință se desvoltă o febrilă activitate pentru progresul școalelor românești, tinzându-se și spre o întindere a culturei și în afară de București, prin celelalte județe.

Dar dacă în chipul acesta pericolul culturei grecești scade, intervine un factor nou în desvoltarea școalei române de acì înainte, influența școalei și culturei franceze, inaugurată prin introducerea limbei franceze la Sf. Sava (1831), un an după ce se deschisese și primul pensionat francez, al lui Vaillant. Boierii care-și aduceau încă aminte de înalta lor origine și încă țineau la o distincțiune socială de clasă, voiau să deà fiilor lor o educație mai aleasă și încurajară pe Vaillant să deschidă câteva cursuri în limba franceză, oprind pe elevi de-a mai urmà la Sf. Sava. Noroc că se născù un curent de opoziție, format de bărbați patrioți ca Petre Poenaru și școala națională scapă de această nenorocire

Când în 1834 ambele țări intră în posesiunea Domnitorilor proprii, când la București vine Alexandru Ghica, școala își menține mersul înfloritor. Domnitorul dă un decret prin care recunoaște dreptul omului de carte să fie preferit la slujbele statului înaintea celui ignorant «boierit». Prin această măsură se călcà în picioare privilejul și se favorizà școala.

Mai târziu, odată cu mișcarea literară a vremii, și cu întâile manifestări ale teatrului român al lui Eliade, școala națională se ține bine, punând și ea la dispoziția școlarilor și a publicului o bibliotecă numeroasă și un muzeu cu un început de pinacotecă; ea țineà cumpăna curentului francez al lui Vaillant, ce erà încă sprijinit de unele familii boierești.

Anul 1840!... Anul acesta care întrupează atâtea aspirații ale omenirii, când fiece om gândià să aștepte în pace ajutorul soartei, aduce și pentru școala Bucureștilor speranțe... Comisiuni de reforme, localuri noui de școale de fete, școală de meserii, planuri..., dar — din nefericire — numai atât. In 1842 Alexandru Ghica e alungat din domnie și se urcă pe tron Gh. Bibescu.

Suntem cu câțiva ani înainte de o îndoită nenorocire ce amenință Bucureștii. Ideile noui ale vremii pătrunsese și în sufletele tinere ce urmau cursuri moderne la școala națională. In mintea Domnitorului începù să se deslușească presimțirea evenimentelor viitoare în legătură cu prea marele progres al culturii românești. Și astfel nu numai că nu contribue cu nimic la mersul învățăturii, dar își propune chiar — încă din 1847 — să prefacă școala națională într'un fel de colegiu francez, o așà numită Academie. De aceea pune pe eforii

şcoalelor să înceapă în acest sens lucrările şi negocierile cu profesorii dela Paris în timp ce şcoala românească e mutată la Radu-Vodă. De data aceasta aceiaşi efori şi energici Români ce se opusese sforţărilor lui Vaillant, se supun întocmai dorinţelor lui Vodă Bibescu.

Desfăşurarea evenimentelor — revoluţiunea şi holera din Iunie 1848 — pune capăt şi regimului reacţionar şi domniei lui Bibescu, aşă că şcoala franceză n'a putut funcţionà decât două luni.

Locotenenţa domnească restabileşte învăţământul naţional.

După multe nereguli pe cari eforii nu le-au terminat decât în 1850, Barbu Ştirbey are ca întâia grije, reforma şcoalei. După ce s'a ajuns la anularea contractului pentru Academia franceză de sub Bibescu în schimbul a vreo cinci-zeci de mii de lei ; după ce au scăpat şi de profesorii francezi, plătindu-li-se drumul înapoi la Paris, redeschiderea şcoalelor româneşti se impuneà. Lucrul acesta se face la 1 Ianuarie 1851. Până să ajungă la reforma plănuită se fac pe alocurea îmbunătiri.

Tocmai în 1857, în vremea căimăcămiei, se ajunge a se dà un regulament nou şcoalelor în număr considerabil acum, programe gimnaziale noui. Astfel la jumătatea secolului se pare că şcoala românească a intrat iarăşi pe calea bună încoronată de o mare cucerire, introducerea alfabetului latin — 1859.

In definitiv în prima jumătate a secolului trecut şcoala Bucureştilor ni se înfăţişează într'un progres vădit, având ca imbold de căpetenie: patriotismul. Ca un arbore tânăr care sădit în pământ bun răsbate şi eşind la iveală se desvoltă liber şi rodnic, şcoala românească care la 1828 deabià prinsese rădăcini, 30 de ani după aceea se stabileşte ca un demn şi preţios isvor de lumină pentru neîndestulatele suflete româneşti orbite de greutăţile vremilor.

Diferitele afirmaţiuni sunt sprijinite pe fapte publicate cele mai multe în *Istoricul Şcoalelor* al lui Ureche (4 tomuri), câteva în alte părţi. Vezi Ureche *op. cit*, t. I, p. 75; p. 99; p. 84; p. 101; Vodă Caragea numeşte 4 efori că să inspecteze şi să îngrijească la organizaţiunea gimnaziilor (*op. cit.*, p 101—102); Sub Caragea la Sf Sava erau 4 profesori: unul de litere, altul de ştiinţe şi doi de limbi străine,—aceştia predau şi geografia şi istoria.

Examen erà de două ori pe an: la 1 Decemvrie şi 1 Aprilie. Se oferèau şi premii elevilor silitori. (*idem*, p. 101—102): In 1816 se găseşte un hrisov prin care se introduce şi studiul dreptului la Sf. Sava: primul profesor de drept a fost marele clucer Nestor. (*idem* p. 102).—Vezi I. Ghica, *Scrisori*, p 49.—Pentru şcoala lui Lazăr v. Ureche, *op cit.*, f I, p. 709.—Pentru semi-Antim, v Ureche, *op. cit.*, t. I, p. 111; p muzica bisericească *idem*, p. 113.—«Dicţionar geografic», *Bucureşti* (instrucţiune). — In anul 1830 şcoala românească se redeschide în hanul Şerban-Vodă (pe locul unde e azi Banca Naţională; la 1831 anul urmator se mută iar în localul ei dela Sf. Sava.—Ureche *op. cit*, I. p. 138: Kiselef atrage atenţia eforilor să găsească mijloacele cele mai bune spre a câştigà vremea ce s'a perdut din pricina încetării învăţăturii, «fiindcă acest lucru e de neapărată trebuinţă pentru interesul obşteştei învăţături. — In regul. organic sunt 7 art. consacrate şcoalei: «învăţătura publică trebue să fie obiectul îngrijirii şi privigherii stăpânirii» (*idem*, p. 159 — 160).—Din dorul de a răspândi cât mai mult învăţătura prin judeţe, profesorii şcoalei naţionale recomandă elevi de-ai lor ca institutori (*idem*, p. 113—114) —Despre Vaillant, *idem*, p. 145 şi I. Ghica, *Scrisori*.—Din nou: Ureche, *op. cit.*, p. 165—166.—Sub Kiselef se reformează şcoala: Sunt 4 ranguri: şcoli începătoare cu 4 ani de studiu, şcoli umanioare cu 6 ani, învăţământul complementar cu doi ani şi cursuri speciale cu un număr variat de ani. Se reorganizează pensionatele de băeţi şi de fete. Se prevede o normă fixă pentru plata profesorilor. Se iau hotăriri în privinţa cărţilor didactice. (Ureche, *op. cit.*, p. 177—179).

Se reorganizează seminarul (Ureche, *op. cit.*, p. 257.) — Despre înmulţirea elevilor, şcoalelor v. şi «Dicţionarul geografic»—*Bucureşti* şi *Anuarul Statului* pe anul 1837.—Bibescu-Vodă pusese taxe pe învăţământ, un galben pe lună, pe care Locotenenţa le reduce.

VASILE V. HANEŞ.

CRONICA PEDAGOGICA [1]

FAPTE ŞI IDEI

Nu este mult timp de când Ministerul Instrucţiunii a trimis direcţiunilor tuturor şcoalelor un chestionar prin care cereà să se arate starea intelectuală, morală şi materială a mediului din care se recrutează elevii.

Intenţia, desigur, nu erà rea, dar mijlocul cum s'a pus în practică suferă de mai multe neajunsuri. Nu cunoaştem procedeurile de cari s'au servit cei însărcinaţi cu această anchetă; din câte am putut aflà, suntem îndreptăţiţi să punem la îndoială exactitatea constatărilor. Intr'adevăr, ce s'a făcut? Elevii înşişi, fără niciun control, au fost lăsaţi să dea răspunsurile şi e evident că aceste răspunsuri au fost falşificate sau din naivitate sau cu intenţii anumite. Cei mai mulţi copii, dintr'un sentiment de mândrie firesc [2]), nu vor să arate că părinţii lor sunt de condiţii modeste. Din acest punct de vedere, dacă am privì chestiunea, ar fi trebuit ca ancheta să arate lucruri destul de frumoase. S'a mai întâmplat însă cevà, care a târît rezultatul tocmai în direcţia opusă, care nici ea, poate, nu corespunde realităţii. Anume, unii directori — nu cumvà toţi? — pentru ca să evite intervenţia sentimentului de care vorbirăm mai sus, au îndemnat pe elevi să spună adevărul, atrăgându-le atenţia că cei ce şi-ar dà pe faţă situaţia cea rea, ar fi în perspectiva unei ajutorări. Aşà că e prea probabil că mulţi în speranţa unei scutiri de taxă măcar, dacă nu altcevà, să-şi fi prezentat situaţia — cel puţin cea materială — cu mult mai rea decât este. Rezultatele anchetei au fost aşà dar foarte întristătoare: s'a arătat cu cifre cum copiii vin nemâncaţi la şcoală, cum trăesc în condiţii nehigienice, cum se desvoltă, într'un mediu moral nici decum îmbucurător, etc. Vor fi însă lucrurile întocmai aşà, cum ni le arată ancheta? Noi ne îndoim şi credem că pro-

1) Incepând cu numărul acesta, Noua Revistă Română îşi propune să prezinte la răstimpuri faptele care se petrec, şi ideile mai de seamă, care se agită pe terenul Pedagogiei noastre.

Cititorii, cari se interesează de această rubrică, sunt rugaţi să ne dea concursul, punându-ne la îndemână material.

2) Ce erau să răspunză de pildă copiii la întrebarea dacă părinţii sunt alcoolici?

blema ar trebui rezolvată prin alte mijloace, cari să prezinte mai multe garanții.

Chiar dacă n'ar fi fost întreprinsă însă această anchetă, concluzia că mulți elevi de ai noștri, se desvoltă în condiții foarte rele, din toate punctele de vedere, s'ar fi impus a priori. In legătură cu această concluzie era și întrebarea: ce e de făcut? — întrebare pe care și-a pus-o și Ministrul fără să-i dea pentru moment nici o altă soluție decât *o circulară*. Concepută într'o formă foarte neguroasă, această circulară aduce la cunoștința corpului didactic rezultatele rele ale anchetei și-i cere părerea în privința mijloacelor de îndreptare. Trimeasă învățătorilor sau institutorilor, ea nu ar fi făcut nicio vâlvă; iată însă că apare și în cancelariile liceelor, cu un aer foarte modest încă — dar are curajul să apară. Se uită, uimiți la acest mosafir nepoftit, ce le strică liniștea, profesorii noștri secundari s'au mărginit până acum să se ocupe numai de ceeace este în școală — într'o sferă mai restrânsă, sau mai întinsă. Circulara aceasta aduceă cu ea parfumul *extrașcolarismului*, atât de înfloritor în școala primară — parfum care, ca toate parfumurile, îndată ce se împrăștie în doze prea puternice, devine nesuferit.

După cum ni se spune, în unele părți nu s'a dat nici un răspuns Ministerului, profesorii pretextând că stilul apocaliptic al circulării îi pune în neputință de a înțelege ce intenții se urmăresc și că deci așteaptă lămuriri; în alte părți s'a răspuns că profesorii primesc o lărgire a sferei lor de activitate în sens extrașcolar, cu condiția totuși ca sfera aceasta să nu fie prea întinsă.

Și au oarecare dreptate, poate, profesorii. Ei se tem să nu se întâmple și în școala secundară anomalia din școala primară — unde activitatea extrașcolară din accesorie și benevolă, a devenit principală și obligatorie, unde lucrurile s'au intervertit așă încât învățător bun nu este acela care în primul rând învață pe copii și numai în al doilea rând se ocupă cu altceva, ci din contră acela, care se ocupă cu de toate, numai cu școala propriu zisă, nu. Și această temere este justificată întrucâtva prin procedarea însăși a autorității școlare, care a încurajat și recompensat pe conducătorii de bănci, pe întemeietorii de cooperative, etc., etc., dar nu pe *învățători*.

Aceasta este justificarea ostilității mai mult sau mai puțin date pe față a profesorimii față de circulara ultimă a Ministerului.

* * *

Spiritele în corpul didactic primar au fost agitate în ultimul timp de lovitura pe care d. Bogdan-Duică a dat-o *treptelor formale*.

Ar fi de discutat părerile d-lui Duică despre modul cum trebue să se procedeze spre a învăță pe copii; d-sa a avut însă multă dreptate când a arătat ce pericol a devenit pentru școală această teorie a treptelor formale, în care se toarnă în mod mecanic orice lecție. Treptele au ajuns un fel de schemă, foarte complicată uneori, după care trebuie să se conducă în mod uniform cinevà, ori de câteori face o lecție. Bieții învățători au ajuns niște automate, cari conform dogmelor unor papagali pedagogici, sunt siliți să-și facă toate lecțiile după un calapod anumit, începând cu cutare treaptă, împărțită în puncte, împărțite și ele în subpuncte și subsubpuncte. continuând apoi cu altele mai departe, până când la vederea unui plan de acest fel se zăpăcește cinevà cu totul, iar cel ce e nevoit să-l aplice și-a îngrădit până și cea mai mică pretenție de spontaneitate. Am văzut un astfel de plan de lecție — asupra unui subiect foarte simplu — care aveà indicate cel puțin vreo 30 de subdiviziuni. Aceasta nu mai e Pedagogie, aceasta e scholasticismul medieval cel mai periculos; Pedagogia a ajuns în învățământul primar un fel de instrument inchizitorial al oricărui avânt. Este deci nevoia și timpul să se arate că prima condiție a unui bun pedagog este să fi mistuit ceeace a învățat din cărți, să înțeleagă sufletul copilului, să se apropie de el prin dragoste, să deà curs liber spontaneității— al cărei singur stăpânitor să fie tactul zis pedagogic.

Prin mecanizarea aceasta, ridiculizată cu drept cuvânt și în *Buletinul pedagogic* de d. P. Rădulescu, învățământul primar este condamnat să meargă mai rău decât în vremurile când nici nu se știà la noi ce este Pedagogia.

* * *

Profesorii secundari de limbi se întrunesc spre a se înțelege asupra unificării terminologiei gramaticale. Nu avem nimic de obiectat asupra acestei încercări nimerite. Ar fi poate și mai nimerit dacă odată cu ea s'ar mai face și alta: să se reducă rolul gramaticei la acela de accesoriu al priceperei unei limbi. Cu toate discuțiile cari s'au produs până acum, pare că nu s'a luminat această problemă nici în principiu și nici în practică mai ales. E curioasă această orbire a minții maturilor cari cred că toate lucrurile inutile cu cari ei au fost încărcați, trebuiesc introduse și în mintea copiilor. De ce uită profesorii că unul din studiile cele mai anoste, mai chinuitoare și mai nefolositoare, a fost gramatica cu multiplele-i subdiviziuni și absurdități chiar? Programele noi de liceu în loc să aducă o scădere a numărului problemelor gramaticale, au adus o încărcare și mai mare. Nu ar fi oare nimerit să se învețe din gramatică numai ce e strict necesar pentru predarea unei limbi și nimic mai mult?

* * *

La congresul maeștrilor de desen s'a ridicat o problemă foarte gravă: maeștri nu mai au nici o autoritate față de elevi și aceasta pentru motivul foarte simplu că ei nu mai pot da note rele decât cu asentimentul dirigentului. Este vorba acum ca această problemă ridicată în congres să formeze una din preocupările autorității școlare. Lucrul nu este așă de simplu cum le place maeștrilor să-l învedereze. Noi toți, câți am trecut prin școală, știm că nota, de care dispune profesorul prin regulament, nu este singurul sprijin al autorității lui față de școlari. Câte exemplare de profesori nu s'au cunoscut în școala noastră secundară — mai ales în trecut — cari erau primiți cu ovațiuni, cari erau puși în neputință de a face în clasă cevà și erau scoși, chiar cu sila afară! Ce le lipsea acestora? Dreptul de a dà note rele și de a lăsà repetenți îl aveau, dar n'aveau altceva, care valorează mai mult

ca orice în fața elevilor, n'aveau putința de a se impune, n'aveau prestigiu. Aceasta nu se poate da prin regulament; aceasta se câștigă de fiecare prin el însuși. Și ca probă că este așà, este faptul că și astăzi se găsesc maeștri, cari fac ceva, ba îl fac bine de tot:

* * *

Examenele elevilor pregătiți în particular se apropie și cu aceasta două șiruri de preocupări devin din ce în ce mai intense: preocuparea elevilor, cari nu știu de cine și cum să fie examinați; preocuparea profesorilor de a se vedeà numiți în comisiuni. Prima este mai îndreptățită. Sistemul de examinare al elevilor particulari este un sistem și nenorocit și nedrept. In primul rând examinatorii nu-și pot face despre elevi decât o ideie foarte superficială, așà că nu sunt rare cazurile când trec clasa elevi foarte răi și rămân repetenți elevi buni; în al doilea rând, mulți examinatori, de câtva timp mai ales, se socotesc un fel de călăi, al căror rost este executarea unei sentințe dinainte date, sau niște pretențioși cari înțeleg că trebue să facă paradă și să se folosească cu toate nimicurile pe cari le-au învățat ei înșiși cu multă greutate; în sfârșit bieții copii sunt într'o situație demnă de milă, de oarece fiind pregătiți de un profesor, care își are felul lui aparte de a procedà și a întrebá, vin deodată în fața unui necunoscut de care se tem, al cărui fel de a fi nu-l cunosc și ale cărui întrebări de multe ori nu le pricep, deși posedă chestiunea.

Se zice că Ministerul ar aveà intenția — și nu ar face rău de loc — de a lăsà pe înșiși profesorii elevilor să examineze cu controlul delegaților ministerului.

* * *

Să isprăvim cronica aceasta cu o probă de monstruozitate pedagogică. S'a vorbit așà de mult de schimbarea metodelor de predare și a programelor învățământului secundar, încât probabil mulți au crezut că generația nouă a intrat în raiul Pedagogiei. Și totuși, lucrurile nu sunt tocmai așà. Memorizarea mecanică este încă în floare — spre nenorocirea copiilor.

Voiți o probă? Deschideți cartea de greografie de clasa III-a a d-lui S. Mehedinți,[1]) de pildă, la pag. 123; veți da de Austro-Ungaria și dacă veți numărà numele proprii de munți și de râuri veți găsi o sumă de *cel puțin 40 de cuvinte*, pe cari probabil copiii le învață într'o singură lecțiune. Ar fi foarte interesantă o statistică a tuturor numelor cari se învață într'un an.

Z. BĂDEANU.

Premii pentru cititorii noștri.

Cele patru volume apărute din *Studii filosofice* sunt la dispoziția cititorilor noștri pe prețul de lei 15 (în loc de 24 lei) Doritorii se pot adresà la *Tipografia D. Ionescu, Str. Șelari 10, București*, care s'a însărcinat a face expediția franco la domiciliu.

1) Acest manual e socotit printre cele bune; ce trebue să fie în celelalte!

LITERATURA

LACRIMI, ZADARNICE LACRIMI...

(fragment din «*The Princess*»)

Lacrimi, zadarnice lacrimi, nu știu ce însemnează, — lacrimi ieșite din adâncul unei desnădejdi divine — se înalță din inimă și se adună în ochi, — la priveliștea fericitelor lanuri de toamnă, — și la gândul zilelor ce nu mai sânt.

Reci ca prima rază lucind pe pânzele unei corăbii ce ne-aduce prietenii din partea cealaltă a pământului,— triste ca raza cea din urmă roșind pânzele unei corăbii — ce se scufundă aproape de mal cu tot ceeace ne eră drag — așà de triste, așà de reci, zilele ce nu mai sânt.

Ah, triste și ciudate. cum ar fi în niște zori întunecoase de vară — cântecele timpurii ale paserilor deabia deșteptate — pentru urechile unuia care moare, când în ochii muribundului — ferestrele cu încetul apar ca un pătrat lucitor; — așà de triste, așà de ciudate, zilele ce nu mai sânt.

Scumpe ca săruturile amintite după moarte, — și dulci ca cele închipuite de o închipuire fără nădejde — pe buze ce sânt pentru alții; adânci ca iubirea, — adânci ca iubirea dintâi, și îndurerate de toate părerile de rău;— o Moarte în Viață, zilele ce nu mai sânt!

ALFRED TENNYSON.

(traducere din engleżește de *C. A.*)

MĂGURA LUI OVEDENIE

Ciocănesc teslele în căpriorii noui, rândelele fâșie pe scândura albă de brad și talașii cad în inele, inele. Două basmale: una galbenă, fața grâului,—casa să fie îndestulată—alta albă ca brânza,—așà să fie de curat sufletul celor cari or stăpâni, — fâlfâe deasupra acoperișului. Câte un fluerat prelung se aude din când în când, apoi dulgherii dau drumul glasului... Și cântă!.. Se pierde glasul până sub vale, teslele ciocănesc, rândelele alunecă pe scândura netedă și inelele de talași cad mereu. Soarele își cată de drum, se lasă obosit peste salcâmii înfloriți.... Ovedenie îi tot dă ocol casei! Se duce până la colțul dinspre grădină, se uită la gard, mai înfige vârful unei nuele, mai calcă cu piciorul pământul lângă stâlp și iar se uită așà dealungul prispei. Intră înăuntru. Tocurile ușilor curate, albe să tragi cu condeiu pe ele! La ferestre tot așà; ciubucile par'că-s picate de sus! Pereților le-a aruncat o lipitură și-a tras odată cu mistria, pare că-s pe sfoară. Tavanul e nalt destul! Ii trece de cap încă d'un stat de om în sus. Ovedenie se plimbă dela un colț la altul, cu mâinele la spate. Se pleacă, se uită la încheetura tocului, apasă cu degetul, deschide ușa, o zgudue nițel, și o închide. Par'că e lipită, nu mai intră ger la iarnă! La bordei îl speriase, de când cădeà bruma și până veneau berzile, tot îndopà crăpăturile cu cârpe. Clanța sare singură! La boeru Costache văzuse tot așa!... Își pune mâinele în șolduri și se uită în toate părțile: largă și luminoasă slava Domi nului, cât vreai! Par'că e afară! Dar când o vărui-o și i-o așeză și gergeverile!... Ți-e mai mare dragu să stai

în ea! Prin colțuri să bată fata niște ștergare de borangic...

Și nu s'ar mai sătură tot privind! Apoi iese afară, merge până în bătătură și se uită așà peste coamă!... Șade jos sub salcâmul umbros din fața bordeiului. Tii... bătrân e și bordeiul ăsta! Câți n'a îngropat el!... Aci a deschis ochii! Pe gârligul ăla de câte ori n'a căzut el când era mic! La fereastra aia mica, naltă de-o schioapă, stăteà biata mă-sa și torceà!... când i se rupeà firul mai ciocăneà cu fusul în geam, să fugă găinele ce râcâiau busuiocu. Tot aci a crescut și ta-său, n'a avut parte să-l vadă, s'a prăpădit la doi ani după însurătoare, într'o bătălie,—așa-i povestea mă-sa!... In bordeiul ăsta pipernicit, lipit cu pământ, a făcut el nunta... și tot acì a închis ochii și Măriuca... din facere!... Tii... par'că e alaltăeri, și e mult de atunci!... Și-l întoarce pe Ovedenie gândul înapoi, în vremurile depărtate când erà flăcăiandru și când păzeà bucatele boerului!...

Și par'că se vede printre tarlatele cu grâu, cu bățul la spinare, suind dealul tufarului. Și suie pe coasta livezei; dă târcoale pe la capul Tufarului dinspre Mavrodineanca, ocolește pe la cotul lui Mărinică; și când crezi că este pe Șovărășteanca, el e pe malul Gâldăului. Și toată ziulica umblă, nu stă nici cât dai în amnar. Când e căldura a mai mare de cuptor; când nici greeri nu mai țârâe, atunci îl vezi pe Ovedenie scoborând dealul, cu câte o foaie de lipan pusă umbră la frunte. Pe nimiezi, când dorm și ierburile, pândarului i se aude gura pe la păr, gonește copiii ca să nu rupă crăcile. In spre seară așa când dă soarele să scapete, și începe să se răcorească, numai că o ia a lene pe malul Vistiresei. Iarba e mare, până peste genuchi; ici, colo câte un pâlc de colelie îl mișcă încet vântul, și umbra pădurei se întinde până sub coastă; mai colo în grâu cântă pitpalacul; câte un stârc se ridică deasupra apei, bate din aripi și se înalță peste plopi, iar în crâng cântă privighetoarea. Ovedenie, pășește încet pe sub sălciele pletoase și cu bățul târșâind prin iarbă. Și merge așà a lene, cu capul plecat pe umăr, și cu căciula dată pe ceafă și când îl apucă dorul numai începe:

Foaie verde, foi gutui
Dacă văzui și văzui
Pusei dorul căpătâi
Cu dragostea mă'nvelii...

Și o taie glonț spre Isvoare unde nălbește Măriuca pânze... Când se întunecește bine și rar de se mai aude câte un scârțâit de car pe deal, Ovedenie o petrece pe Măriuca până sub coasta satului, iar fata se pierde după pomi cu albia cu pânze în cap; și cântă, cântă!...

După ce a tras sorțul Ovedenie și a scăpat de miliție, apoi ce s'a gândit biata mă-sa! că ar fi bine să-și lege și el capul în rândul oamenilor! Și erau fete în sat destule, așa de seama lui, că de, erà sărac, dar slavă Domnului vrenic și alergător cât vreai; și apoi dacă ai tovarăș cu tragere de inimă, toate îți merg bine!... Și s'a gândit ea bătrâna, ba la fata cutăruia că e așezată, la a cutăruia că are și un pogon de pământ, ori a ăluia că poate să-i deà și o pereche de bouleni..... Dar Ovedenie se gândise de mult la Măriuca lui Ghindoc, și n'ar fi vrut alta Bătrâna a dat din cap: N'are de nici unele, dar e alergătoare, e vrednică... și nu e fudulă!....

Și au făcut nunta după puterea lor. A mai învârtit bățul încă vre-o doi ani pe deasupra Gâldăului; și când dà soarele îndăseară îl apucà scoborând coasta spre sat și nu-l mai prindeà dorul singur. Cum a venit toamna s'a dus la curte și s'a socotit cu boeru, i-a spus ca să-și caute om, fiindcă el nu se mai învoește la pădure; o să-și ià doi bouleni cu părăluțele cari le-a strâns, și s'a rugat să-i deà și lui în parte două pogoane cu grâu...

A împlinit șase ani fetița, se ține de rochia mă-sei, se duc cu mâncare la ta-său; Măriuca deabia sue dealul, mai pune jos, îi e greu, e însărcinată iar. Ovedenie ară pe valea lui Maamet, are cinsprezece pogoane cu grâu și tot pe atâtea cu porumb; plug pe lanț, car săsesc; patru boi dăia mari, doi cai; și unde pune plugul el e pus, când trage brazda e trasă, ți-e mai mare dragul să te uiți în urmă cum se revarsă pământul negru pe cormana lucie. Lanul de grâu al lui Ovedenie se cunoaște dintr'o sută: e mai frumos, spicul mai mare, mai des, ca o perie. Dar porumbul! pădure nu alt-ceva, drugile d'un cot. Vecinul se uită cam cu coada ochiului la brazda adâncă, până la genuchi, a lui Ovedenie, cum fug boii cu plugul, iar ai lui slabi, prăpădiți și împunși de otic pe la pulpe, deabia se cârmesc și sgârie pământul. Rămnește la grâul lui brobonat și cu fața ca aurul; și începe să-și blesteme soarta când aude cum trosnește vântul prin lanul de porumb al lui Ovedenie și al lui aci alături, doar răzorul îl desparte și pipernicit, galben și veștejit, l-au cotropit buruienile! Are vite cu ce să-l muncească! Dar cum le făcù așa repede! A lume nu muncește până dă pă brânci, din zori până'n noapte; și nu se mai ajunge, și el până mai ieri, alaltăeri învârtì bățu pe Vistireasa! Tot cum se aude!.. Malul Gâldăului l-a făcut pe el om!.....

Ovedenie se scoală de sub salcâm și se freacă la ochi. Dulgherii au lăsat și ei lucru, scăpătase soarele.

De când murise biata Măriuca, a dat mult îndărăt; dar acum slavă Domnnlui, i s'au făcut copiii mari. Bătrânului îi râde inima când vede la dreapta cum îi crește flăcăul, și vrenic, leit ta-sau, iar de cealaltă parte fata mare, mâine, poimâine să-i vie împețitori.

Apoi atât, pentru ce muncește!! Pentru copii, să-i vadă în rândul lumii! Și'n urmă, ce-o mai fi o venì! Și să-i ajute Dumnezeu să isprăvească casa cu sănătate! Părăluțe are strânse, cu ce să facă față; cu ce-a muncit.... cu ce a dat Domnul!.... Adică ce! nu-s banii lui curați!.... Nu i-a furat dela nimeni, n'a omorât pe nimeni, n'a lăsat pe nimeni sărac!... 'I-a dat Dumnezeu! A fost norocul lui ca să-i găsească acolo în malul gârlei! La câți nu s'a întâmplat ca să deà peste comori, ba mult de tot încă! El n'a găsit cine știe ce parale, vreo două trăistuce de galbeni; și-a luat pogonașele alea de pământ și.... ce o mai fi să ridice barem casa cu toate cheltuielile! Mulțumește Sfântului și să fie sănătos el și copiii!

Dar cine ar fi avut ceva de zis despre fata lui moș Ovedenie! Câți flăcăi din sat nu băteau din picior! Că de, un așa socru și o așa fată mai rar! Frumoasă să pice, pământ are, casă îi face ta-său, și apoi ce casă! ciocoiască! Dar fecioru ce cusur aveà! Chipeș și voinic ca un brad, fața rumenă s'o tai c'un fir de păr. Când încălecà pe murgu și o luà pe ulița satului, apoi

multe oftaturi se auzeau în prag. Dar flăcăul erà așezat și cu minte.....

Dedese în toamna. Frunzele ici colea începeau să cadă; lumea se strângea de pe câmp și casa lui Ovedenie fu și ca gata. In ziua în când a dat socoteala dulgherilor s'au cinstit cu toții, apoi după ce au plecat meșterii, și-a luat copiii de mână, s'au dus în bătătură, sub salcâm și s'au uitat mult la casă: naltă, ferestrele mari luminoase; pereții albi și trași cu brănișor, par'că erà un ou încondeiat. Ușele în tablii și curate să scrii pe ele, iar pe la mijloc cu ciubuce. Și așa sus cum e casa și cu căprioriì ridicați, pare că-i o fată mare gătită de sărbătoare și cu tulpanu săltat pe frunte. Bătrânul nu mai se sătura privind-o. Apoi se întoarce spre copii, viața lui, și îi sărută pe obraz; două lăcrămi se preling printre genele-i stufoase, — nici o dată Ovedenie n'a fost mai fericit ca atunci.... In urmă s'afăcut oleaburi, curte mare cu uluci, să întorci trei care cu câte patru înaintași, pomi rânduiți; dincolo hambar, colo pătul pe șase furci, mai colo dam pentru vacă;aci șopron unde să tragă căruța, vara să n'o bată soarele, iarna și toamna să n'o putrezească sloatele. Dar ce nu găseai la Ovedenie!.... Și când să zică Doamne ajută par'că îi făcù cine-va de luat!

.... Era pe la arie așa! Bubuiau mașinele pe câmp, carele scârțăiau greu prin pulberea până peste glesnă și năbușeală, năbușeală de cădeà vita pe drum. Dogorea soarele, părea că să aprindă pământul. Se pusese o căldură vara aia, prăpăd, cloncăneau prigoriile pe sus, cereau ploaie; bietele păsări se jumătățiseră, înlemneau cu ciocurile căscate... Și așa ca din senin, te miri de unde, se grămădiră nori, și cât ai sta să te gândești tot cerul se întunecă. Apoi o furtună, credeai că răstoarnă pământul. Când se mai ostoi, începu să fulgere; și fulgere peste fulgere, tot cerul era un scăpărat. Apoi dinspre soare-răsare licărește o lumină mare și începe să se întindă; și se întinde, se întinde până rămâne ca putineiu de groasă, iar coada ajunge tocmai la scăpătat. Lumea se închină, cade jos; unii spun că e smeu, alții că se face războl, alții că moare vre-un împărat; câte un moșneag clătina cu smerenie din cap, «a venit sfârșitul lumii!...» A stat lumina așà întinsă ca cât ai numărà până la zece. Apoi s'a tras coada, a învârtit-o ca un inel, iar capul părea că e jăratec aprins. A mai învârtit încă odată vârful coadei și a troznit de s'a zguduit tot satul, iar turla bisericei s'a dărâmat, și lumina a căzut sub coastă...

S'a pus ploaia. Plouă de toarnă cu găleata! Și focul arde, arde și lemnele trosnesc, iar vâlvoarea e dreaptă ca lumânarea, nici nu se clintește de ploaie. A ars toată casa lui moș Ovedenie, până în temelie. Stăteà lumea cât colo înlemnită și clătinà încet din cap: «A căzut smeu pe coș!... Vezi, au fost banii jurați! Doamne ferește!... Mai bine sărac și curat!...» Și-și făceau cruce și plecau încet...

Fata lui moș Ovedenie a murit, s'a făcut scrum în foc; flăcăul a scăpat, dar l-a pocit, îi luase gura și i se muiase picioarele. Iar bătrânul toată ziulica stà în gârligiul bordeiului,—atât mai rămăsese—și ciopleà două lemne, spuneà că face casă la copii!...

...De atunci a trecut multă vreme!... S'a schimbat satul, s'a 'noit și lumea, și casele s'au tras mai spre vale, lângă apă; doar o măgură a mai rămas sub coastă. Iarna când vine zăpada se dau copiii cu târlia pe ea; iar vara crește loboda și cucuta mare și acolo se bulucesc oile de muscă,—îi zice Măgura lui Ovedenie!...

I. CHIRU-NANOV.

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

DIN MIȘCAREA FILOSOFICĂ

«Biblioteca de filosofie științifică», condusă de d-rul Gustave le Bon [1]) în scurtul timp decând e fondată a ajuns să ocupe un loc de onoare lângă cunoscuta bibliotecă de filosofie contimporană editată de Alcan.

D-rul Gustave le Bon a avut norocul să inaugureze biblioteca sa cu valoroasa scriere *Știință și Ipoteză*, care a făcut epocă în mișcarea filosofică din timpul nostru. Curând după aceea a publicat *Valoarea Științei* tot de d-l Poincaré, iar acum am primit un nou volum de acelaș autor: *Science et Méthode*.

In acest volum d. Poincaré reunește câtevà studii cari se rapoartă mai mult sau mai puțin direct la chestiuni de metodologie științifică. Dacă savantul ar dispune de un timp infinit, n'ar aveà nevoe de altă regulă decât de a observà bine. Dar cum el n'are timp să observe bine totul și cum e mai preferabil să nu observe deloc, decât să observe rău, e necesar să facă o alegere. Prima chestiune de metodă e prin urmare de a ști cum trebue să facă această alegere.

Oricâte precauțiuni s'ar lua în științele de observație, sunt inevitabile erorile datorite imperfecțiunii simțurilor și instrumentelor noastre. Din fericire, se poate admite că, în anumite condițiuni, aceste erori se compensează în parte, pentru a dispare în media cazurilor: această compensație e datorită hazardului. Dar ce este hazardul? Autorul se silește să fixeze această noțiune nebuloasă.

In partea a doua a scrierii sale, d. Poincaré demonstrează relativitatea spațiului. Toată lumea știe, sau mai bine zis, spune acest lucru, dar cei mai mulți cugetă ca și cum ar crede că spațiul e absolut: de unde rezultă inevitabile contradicțiuni.

Chestiunile de didactică, în afară de importanța lor practică, sunt interesante pentrucă arătându-ne mijlocul cel mai potrivit pentru a întipări noțiunile noi în creerul virgin, descoperim felul cum aceste noțiuni au fost dobândite de strămoși și prin urmare aflăm adevărata lor origină și natură. Autorul explică pentruce copiii nu înțeleg definițiunile cari satisfac pe savanți și pentruce trebue să li se dea alte definițiuni.

Unii geometri au făcut sforțări uriașe pentru a reduce matematicele la regulele logicei formale. Ei nu s'au temut să răstoarne ordinea istorică a formării acestor concepțiuni și au căutat să explice finitul prin infinit. Silințele lor sunt zadarnice.

Ultima parte a lucrării se ocupă de revoluția care se anunță în mecanică. Principiile cari păreau mai trainice, sunt atacate de îndrăsneți novatori. Ar fi de

1) *Ernest Flammarion*, editor, rue Racine 26, Paris.

sigur prematur să le dăm dreptate de pe acum, numai fiindcă sunt novatori; dar nu se cuvine să ignorăm doctrinele lor.

Astronomia ridică probleme gigantice. Nu ne putem gândi să le aplicăm direct metoda experimentală, laboratoriile noastre sunt preà mici. Dar analogia cu fenomenele pe care aceste laboratoare ne permit să le prindem, poate să călăuzească pe astronom.

Ultimul capital arată cu câte silințe și pericole geodezienii ne-au procurat puținele noțiuni pe cari le avem despre figura Pământului. Este și aceasta o chestiune de metodă? Fără îndoială, căci ne învață câte precauțiuni cere o operațiune științifică serioasă și câtă jertfă pentru a cucerì o zecimală nouă.

Volumul, din aceiași bibliotecă, *Le Droit pur* de d. Edmond Picard nu poate fi analizat în câteva rânduri. Originea acestei lucrări provine din trebuința pe care a simțit-o autorul de a se orientà în domeniul dreptului. La începutul studiului său și mult timp apoi, ne spune d. Picard, d-sa n'a cunoscut din acest ținut imens, decât detalii. Mulțimea spăimântătoare a faptelor, greutatea de a prinde raporturile lor, au făcut ca nevoia de a ajunge la o vedere clară a dreptului să devie una din grijele însemnate ale vieții sale.

După cum spuneà și Victor Cousin, când tinerii studenți se prezintă la Facultatea de Drept, jurisprudența e pentru dânșii o țară nouă a cărei hartă și limbă ei n'o cunosc de loc. Ei se aplică mai întâiu la dreptul civil și dreptul roman; fără a cunoaște locul lor în știința juridică și ajung astfel sau să se desguste de ariditatea acestui studiu special, sau să contracteze deprinderea detaliilor și antipatia pentru vederile generale. Un astfel de învățământ fiind puțin favorabil studiilor profunde, spiritele de seamă reclamă de mult timp un curs preliminar având de obiect să orienteze studenții în labirintul jurisprudenței, să deà o vedere generală despre toate părțile științei juridice, să arate obiectul distinct și special al fiecăreia din ele, și în acelaș timp dependința lor reciprocă și legătura intimă care le unește, să stabilească metoda generală de urmat în studiul dreptului, cu modificările particulare pe care fiecare ramură le reclamă, să facă în sfârșit cunoscut scrierile importante cari au determinat progresul științei. Această imagine a Enciclopediei juridice, oferită mai întâiu tinerilor studenți, le va comunicà-dela începutul carierii o impulsiune generoasă, va imprimà în gândul și în sufletul lor sentimentul și respectul dreptului și-i va face să se intereseze de toate părțile științei, orcare ar fi aceea ce și-o propun s'o cultive în special,

Aceste cuvinte exprimă pe scurt proecțiunile diferite ale cursului de «Drept pur», expresiune pe care autorul o preferă aceleia de Enciclopedie a dreptului.

La Philosophie moderne de d. Abel Rey este o expunere sumară a formei sub care marile probleme ale filosofiei se pun în momentul de față, problema materiei și spiritului, problema vieții, problema cunoștinței și problema conduitei.

Autorul deosibește în filosofia contimporană două mari curente. Unii sunt complect satisfăcuți de metoda științelor pozitive. Ei cred că adevărul nu se poate descoperì în mod sigur decât prin metoda științifică. Alții nu sunt satisfăcuți de această metodă. Aceștia din urmă se împart în două grupe. Primul grup, care pierde în fiecare zi din importanța lui, caută să descopere adevărul dintr'odată și în întregime. Urmași ai vechilor metafizicieni raționaliști, ei vor să construiască un sistem definitiv și integral despre lucruri. Al doilea grup dă toată importanța cercetărilor științifice, dar crede că știința, creațiune a inteligenții, nu servește decât a stăpâni natura: ea ne învață să ne folosim de lucruri, fără a ne arătà esența lor. Intr'adevăr, inteligența este o facultate superficială a omului, în sufletul căruia se găsește un fond mult mai bogat de sentimente, instincte, tendințe, nevoi, aspirațiuni introductibile în idei clare, distincte și definite.

In acest fond irațional, adesea chiar inconștient, trebue să căutăm aceace suntem și ce este natura întreagă, de unde venim și unde mergem, către ce tindem. Știința ne dă satisfacțiuni materiale, dar nu ne aduce nici o satisfacțiune spirituală.

D-l Rey opune în acest studiu punctul de vedere pozitiv, științific și punctul de vedere pragmatic.

D-sa se silește a fi imparțial, fără să ascundă însă concluziile sale, care sunt exclusiv în favoarea atitudinei științifice.

In filosofie nu avem de combătut decât intoleranța. Intru cât omul de științe e îndreptățit să ridiculizeze pe acel a cărui minte și inimă nu pot fi satisfăcute exclusiv de metoda științifică și caută alte căi pentru descoperirea adevărului? Reciproc, ori câte rezerve ar face cineva asupra întinderii cercetărilor științifice, el datorește respect, dacă nu voește să fie considerat ca străin de știință.

G. ASLAN

UN TITLU ȘI O BROȘURĂ

Cine va căutà să afle din broșura D-lui *Benedetto de Luca*: *Limbile străine la Congresul din Craiova*, ceeace s'a discutat în acel congres, va căutà în zadar. Intr'o jumătate a broșurei se exaltează în o frazeologie goală și răsunătoare Viitorul României, iar în cealaltă jumătate sunt cuprinse o serie de adulațiuni la adresa Ministrului școalelor și a mai multor personalități cu trecere ale actualului regim. Doar în două pagini din cele treizeci ale broșurii ni se dau câteva indicații superficiale și sumare despre activitatea congresului, și aceasta în chipul următor:—E vorba de lecțiile practice făcute la Craiova:

«*Unele* au fost bune, *câteva* mai puțin bune, iar *altele* cu adevărat fără de nici un miez. Un sentiment de delicateță (?) pe care cititorii lesne îl vor pricepe, mă împedică de a intrà în aprețuiri mai precise».

In schimb d-l de Luca e foarte bogat în adjective când e vorba de a tămăià pe diferiții puternici ai zilei.

Astfel D-l Ciocazan, primarul Craiovei, nu e numai un «*gentleman* desăvârșit» ci e «tot atât de înțelept pedagogist (?!) pe cât e de înțelept administrator.»

D-l Bogdan-Duică, pedagogul oficial al Ministerului

a vorbit «cu o strânsă rigoare dialectică şi cu mult simţ practic» şi «a isbutit să ilustreze într'un chip desăvârşit noile noastre programe».., D-l Duică care într'o comisie instituită de Minister, «fu unul din membrii cei mai priceputi şi luminaţi,» D-sa, care prin felul său de expunere, «vădeşte maturitate de cugetare şi darul de a împărtăşi cu înlesnire celorlalţi propriele idei» şi pe care «nu putem să-l lăudăm în deajuns pentru spiritul cumpănit cu care» etc. D-nii C. G. Ionescu, directorul învăţământului secundar, D-l Profesor universitar Mândrescu, D-l deputat Ion Botez — deşi n'a luat parte la congres — îşi au fiecare partea de floricele ditirambice.

Când se apropie însă de familia ministerială, ... D. Benedetto cade în extaz. Astfel, ascultând pe d. Pompiliu Eliade iată ce păţeşte: «Pe când el vorbiă, eu mă lăsam ascultându-l, în voia acelei unde sonore a frazei sale, ca în voia unei *melodii răpitoare a predilectului meu Verdi;* şi pentru o clipă, închizând ochii, mi se părù că, abstracţie făcând de deosebirea limbii, mă găsesc deodată transportat departe departe, în unul din amfiteatrele depe Rue Saint-Jacques, ce atâtea dulci amintiri îi vor fi păstrând valorosului profesor de literatură franceză din Bucureşti, amintiri din harnica şi rodnica-i tinereţe, încununată cu laurii Academiei Franceze şi cu stima ţării sale.»

Iar când ajunge să vorbească despre însuşi Ministrul, entuziasmul d-lui de Luca nu cunoaşte zăgazuri. D-sa compară pe D. Haret cu Garibaldi,... şi cu Napoleon! (p. 5–6).

Ce păcat că un «sentiment de delicateţă» nu l-a împedicat pe autor dela asemenea «aprecţuiri precise» *Per amor di Dio!* Domnule de Luca, a trecut timpul retoricei eftine şi nu sunt acestea.... lucrările ştiinţifice cu care se poate creà o reputaţie!

MEMENTO.

CONGRESUL SOCIALIST DELA ST. ETIENNE

Credem că va interesà pe cititori, acum când în Franţa socialismul îşi arată efectele sale, prin grevele, mai mult sau mai puţin importante, ce se declară destul de des, să facem câtevà observaţiuni asupra celor ce s'au petrecut la congresul socialist ţinut de curând la St. Etienne, congres de care s'a ocupat foarte mult întreaga presă franceză, căci în Franţa din ziua în care s'a înlăturat problema religioasă prin separarea bisericii de stat, nu există nici o altă problemă mai importantă decât aceea a proprietăţii, unită cu cea a autorităţii.

De altfel, criza politică-socială pe care o provoacă această problemă, se simte acum în toate statele, ori care ar fi forma instituţiunilor lor, numai că perturbaţiunile şi simptomele ce se anunţă nu iau în toate părţile un aspect identic, din cauza trecutului istoric, diferit al fiecărui stat, care exercitează aci o incontestabilă influenţă.

Se credeà de toată lumea că congresul socialist va prezintà o importanţă extraordinară, dar într'însul nu s'a dat decât un mic imbold mişcării sindicaliste, şi s'au consacrat toate sedinţele pentru a se discutà asupra mijloacelor cu cari s'ar puteà mai curând cuceri puterea publică pe căile electorale şi parlamentare. In această privinţă, e foarte curioasă deosebirea ce există între atitudinea sindicalismului şi a socialismului politic. In timp ce unul aşteaptă totul dela organizaţiunea corporativă şi dela greva generală, care rămâne sancţiunea supremă a acestei organizaţiuni, celălalt se forţează să câştige electorii şi să smulgă clasei diriguitoare, drepturile de acţiune pe cari le poate trage din egalitate.

Nici problema radicalismului care frământà obicinuit congresele anuale, nu a căpătat vre-o soluţie mai conştientă, şi în fond, adevăratul interes al congresului dela St. Etienne, nici nu era aci. El stătea în discuţia asupra problemei agrare, discuţie care nici ea n'a putut să fie rezolvată, de oarece în starea actuală nici nu puteà să fie şi care în fine, constitue un element nou într'un congres socialist francez.

Problema agrară e mai mult decât o simplă problemă electorală, căci interezează o jumătate din populaţia statului, care de mai bine de un secol n'a luat nici o parte la evoluţia politică a ţării. Care va fi atitudinea ţăranului în faţa socialismului politic sau a sindicalismului? Aceasta atrăgea interesul tuturor şi nu e de mirat că ancheta intreprinsă în această privinţă n'a putut fi terminată în câtevà luni şi nu s'au putut luà hotărîri serioase şi definitive în câteva sedinţe.

Pentru partidele socialiste din lumea întreagă, cucerirea elementului rural a devenit grija de căpetenie, căci cu toate că au de partea lor pe salariaţii marei industrii, marelui comerţ şi transport, ele vor întâmpinà o rezistenţă puternică dacă păturilor rurale le vor fi antipatice.

In această privinţă socialismul a avut succese de propagandă, mai ales asupra salariaţilor agricoli. Dar rămânea problema micilor proprietari. Aceştia trebuesc consideraţi drept lucrători sau drept capitalişti? Şi problema se complică prin faptul că aceşti mici proprietari, ei înşişi constrânşi şi apăraţi de marii proprietari, au la rândul lor şi salariaţi şi lucrători, aşà că această clasă intermediară aruncă parcă o desmintire concepţiunii simpliste a luptei sociale.

Toate congresele socialiste ţinute până acum n'au reuşit să rezolve această problemă. La Marsilia, în 1892, nu s'a luat nici o hotărâre; la Manheim în 1893, la Frankfurt in 1894 şi la Breslau în 1895 s'au luat oare care hotărâri la care însă s'a renunţat mai târziu ca prea favorabile micei proprietăţi. De asemeni, congresul italian dela 1897, a încurcat chestia cooperatismului cu cea a colectivismului şi n'a ajuns la nici o hotărîre. Acum congresul dela St. Etienne a trimes chestiuñea în studiul unei comisiuni, care să elaboreze un program.

Dacă socialismul va apără mica proprietate, el îşi atrage masele rurale, dar riscă să nemulţumească clientela sa naturală de salariaţi industriali. Dacă o va păzi el şi pierde orice speranţă de succese electorale şi de simpatie în masele rurale.

Se înţelege că între aceste două ipoteze, egal de periculoase, socialismul internaţional şi nu numai cel francez, ezită şi caută compromisuri şi formule, care să împace amândouă problemele. Şi astfel s'a întâmplat că şi anul acesta la St. Etienne socialismul francez s-a găsit lipsit de un program clar şi complect, tocmai când evoluţia sa naturală l-ar duce să cucerească păturile rurale.

G. A. LEFTERIU

Loteria de Stat

Dupa cum suntem informaţi Direcţiunea Generală a Loteriei de stat, a introdus o modificare în planul oficial.

După planul în vigoare până acum un jucător nu puteà să câştige o sumă mai importantă de cât într'un caz foarte rar realizat; căci premiile mari ale clasei a 6-a, în care rezidă şansa cea mai mare de câştig se împărţeau de obicei în sume mai mici.

Prin modificarea planului s'a rezolvat acest inconvenient în mod desăvârşit prin faptul că la clasa 6-a va fi de acum înainte afară de un câştig de 100.000 Lei şi o primă de Lei 150.000 şi o a doua primă de Lei 250.000, atribuite integral şi în orice caz.

Modificările mai sus menţionate, cari s'au făcut exclusiv în interesul jucătorilor, vor contribui de sigur ca publicul să participe cu un nou avânt la jocul loteriei noastre de stat.

BANCA COMERCIALA
DIN
TURNU-SEVERIN.

SOCIETATE ANONIMA PE ACŢIUNI

Capital social 300 000 Lei

Face cunoscut onor. public că,
PRIMEŞTE ORI-CE SUME LA ECONOMIE
SPRE FRUCTIFICARE,
IN CONDIŢIUNI FOARTE AVANTAGIOASE
PENTRU DOMNII DEPUNATORI

Cu deosebită stimă:
BANCA COMERCIALĂ DIN T.-SEVERIN
SOCIETATE ANONIMĂ
Preşedinte, **T. Costescu.** Director, *I. Giurescu.*

20 MAI
Deschiderea Băilor Movila Techir-Ghiol
— Băi calde de nămol, reci de lac şi Băi de Mare —

Numărul camerilor fiind relativ mic, iar cererile crescânde, se menţine dispoziţiunea închirierei camerilor pe serii de câte o lună. Prima serie 20 Mai, 20 Iunie; a doua 22 Iunie, 22 Iulie; a treia 24 Iulie, 24 August. Inchiderea stagiunei 1 Septembrie.

Inchirierile se fac nominal, fără drept de cedare.

Masa în Hotelul mare, table d'hôte 6 lei de persoană zilnic, coprinzând şi cafeaua cu lapte. Copiii până la 10 ani, lei 3. Restaurantul mic table d'hôte 5 lei şi 2,50 Se serveşte şi à la carte. Abonamentele la Restaurant nu sunt obligatorii. Cantina cu preţuri foarte moderate.

Vizitarea medicală pentru luarea băilor este obligatorie. Poştă, Telegraf, Farmacie, Infirmerie, Tramcar dela 1 Iunie.

Se observă respectarea strictă a regulamentului Staţiunei.

Angajamentele pentru camere se fac chiar de acum la biuroul vânzărei loturilor, în strada Modestiei No. 3, Bucureşti, până la 15 Mai şi dela această dată la Staţiunea băilor, prin Constanţa.

Pentru orice informaţiuni a se adresà la biurou.

Administraţia

Doctorul N. I. Demetriad
Monitor al Clinicei de Maladii Genito-Urinare din Paris (Prof. Albarau)

Instalaţiune modernă pentru tratamentul de Specialitate şi Ginecologie.

Consultaţiuni 5—7.—Str. Pitar-Moşu 15.

Boalele Intestinului
DIAREEA (LA COPII ŞI ADULŢI), DIZENTERIA COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ŞI TOATE BOALELE CE PROLIN DIN **Infecţiunile intestinale**
SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN
LACTOFERMENT
(Bulion paralactic)
APROBAT DE CONS. SANIT. SUPER.
ZILNIC PREPARAT PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA
LABORATORUL Dr. ROBIN
5, Str. I. C. Brătianu 5. — *Telefon.*
Un flacon 2 lei. In province contra mandat 2,50
Cereţi prospecte gratuite

Cea mai ingenioasă maşină de scris este
YOST
Singura care scrie fără panglici
MODEL 10: cu claviatura dublă.
MODEL 15: cu scrisul vizibil şi claviatura simplificată.
Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptator pentru scrisul în mai multe culori.
BUCUREŞTI
Calea Victoriei No. 54 TELEFON

CASA DE BANCA
MARMOROSCH, BLANK & Comp.
BUCUREŞTI, STRADA LIPSCANI No. 8
Face tot felul de operaţiuni de bancă
Anticipaţiuni asupra valorilor în depozit şi ori ce transacţiuni financiare

Emisiuni de scrisori de credit asupra tuturor pieţelor din Europa şi America.

„AGRICOLA"
Societate Anonimă de Asigurări Generale în Bucureşti
SEDIUL: STRADA SARINDAR, No. 2.

Capital Statutar Lei 4.000.000
Prima emisiune Lei 2.500.000. Vărsaţi Lei 2.000000

ASIGURARI IN RAMURELE:
Incendiu, Viaţă, Grindină, Transport şi Accidente
Reprezentanţa în Bucureşti: STRADA DOAMNEI, No. 1.

STABILIMENTUL GRAFIC «ALBERT BAER» FABRICA DE CARTONAGE.—BUCUREŞTI, STRADA NUMA-POMPILIU No. 7